

Silja Pennanen, Veera Viitala

Nuoret kulttuuritapahtuman järjestäjinä

Osallisuutta sosiokulttuurisen innostamisen menetelmin

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan Koulutusohjelma

Opinnäytetyö

4.4.2013

Tekijät Otsikko	Silja Pennanen, Veera Viitala Nuoret kulttuuritapahtuman järjestäjinä. Osallisuutta sosio- kulttuurisen innostamisen menetelmin.
Sivumäärä Aika	43 sivua 4.4.2013
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaajat	Lehtori Riikka Tiitta Yliopettaja Jyrki Konkka
Nuoret kulttuuritapahtuman järjestäjinä -opinnäytetyön tarkoituksena oli ottaa käyttöön uusi toimintamuoto, joka mahdollistaa nuorten aidon osallisuuden. Toimintamuodossa nuoret suunnittelivat ja toteuttivat kulttuuritapahtuman Harjun nuorisotalolle. Tapahtumaa suunniteltiin yhdeksällä tapaamiskerralla, jotka toteutettiin sosiokulttuurisen innostamisen periaatteilla. Nuorten järjestämä kulttuuritapahtuma koostui nuorten itse suunnittelemista ja vetämistä työpajoista. Opinnäytetyöprosessi toteutettiin työelämäyhteistyössä Harjun nuorisotalon kanssa. Toiminnallinen opinnäytetyö perustuu osallisuusteorioihin ja Leena Kurjen käsitykseen sosiokulttuurisesta innostamisesta. Opinnäytetyön toimintamuodossa ohjaajan rooli on olla taustatukena ja organisoijana, nuorten vaikuttaessa ja tehdessä päätöksiä. Opinnäytetyön tärkein tavoite oli nuorten osallisuuden toteutuminen prosessin kaikissa vaiheissa. Osallisuuden toteutumista arvioitiin läpi opinnäytetyön nuorten antaman palautteen pohjalta. Uuden toimintamuodon kehittämisen lisäksi prosessin tarkoituksena oli luoda siihen osallistuville nuorille mahdollisuus osallisuuteen, tuoda omaa ääntään kuuluviin ja sitä kautta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin Helsingissä. Opinnäytetyön tavoitteena oli sosiokulttuurisen innostamisen teorian mukaisesti, että aikuisten rooli pienisi projektin edetessä ja nuoret ottaisivat mahdollisimman paljon vastuuta tapahtuman järjestämisestä. Nuoret tunsivat itsensä vaikutusvaltaisiksi kaikissa prosessin vaiheissa ja menetelmä jätti heille myönteisen kokemuksen osallisuudesta. Sen ansiosta heille jäi into myös tulevaisuudessa järjestää ja vaikuttaa.	

Opinnäytetyön toimintamuotoa tulisi hyödyntää erilaisissa ympäristöissä nuorten kanssa työskenneltäessä. Toimintamuodolle sopivia toimintaympäristöjä ovat esimerkiksi nuorisotalot ja oppilaitokset, erityisesti yläasteet ja lukiot. Järjestämällä tapahtuman osallistavan toimintamuodon periaatteilla, nuoret voivat aidosti tuntee osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuutta omassa kaupungissaan. Kokemus osallisuudesta ehkäisee sosiaalista syrjäytymistä ja lisää nuoren kokemusta itsestään täysivaltaisina yhteiskunnan jäsenenä. Nuorten osallisuus takaa sen, että Suomessa elää tulevaisuudessa kykeneviä, itseensä uskovia, vaikuttamiseen pyrkiviä aktiivisia kansalaisia.

Avainsanat

osallisuus, sosiokulttuurinen innostaminen, nuoret, tapahtuman järjestäminen

Authors Title	Silja Pennanen, Veera Viitala Participation for the young by organizing event
Number of Pages Date	43 pages 4 April 2013
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Riikka Tiitta, Senior lecturer Jyrki Konkka, Principal lecturer
The aim of this study was to motivate a group of young people to plan and put into practice a cultural event at Harju youth center. The purpose was to strengthen young people's participation, give them an opportunity to speak for themselves and in that way enable them to affect their own environment. The ground theories of our study were the general theories of social participation and the theory of socio-cultural animation by Leena Kurki. The young who participated in the project met their supervisors nine times; the meetings were organized based on the socio-cultural animation theory. The role of the supervisor was to provide backup along the process and organize the meetings. The main thing was that the young made all decisions about the event. The participation of the young people was being evaluated based on feedback given in the meetings and a discussion after the event. The cultural event which contained workshops was planned and carried out as a whole by the young. We found that the young felt participation in every step of the process. The process gave them a positive feeling about participation. As a result they felt that they would like to affect their environment in the future as well. The method used in the study can be utilized among young people in different environments, for example in schools and youth centers. By organizing events young people can experience participation, gain new skills, and recognize that they have a chance to affect their everyday life as members of society.	

Keywords

participation, socio-cultural animation, young people, organizing an event

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Nuorisotyö	3
2.1	Nuorisotyön neljä perustehtävää	3
2.2	Kulttuurinen nuorisotyö	4
2.3	Aikuisten rooli nuorisotyössä	5
3	Nuorisotalot	5
3.1	Nuoret nuorisotaloilla	6
3.1.1	Piipahtaja, vakiokävijä, osallistuja, toimija ja sitoutunut toimija	6
3.2	Osallisuus nuorisotaloilla	7
4	Harjun nuorisotalo osana Helsingin kaupungin nuorisotoimintaa	9
4.1	Helsingin kaupungin nuorisoasiankeskus	9
4.2	Harjun nuorisotalo	10
5	Osallisuus ja sosiokulttuurinen innostaminen	10
5.1	Osallisuus osana sosiokulttuurista innostamista	10
5.2	Osallisuuden määritelmiä	11
5.3	Osallisuuden edellytykset	12
5.4	Sosiokulttuurinen innostaminen	14
5.4.1	Sosiokulttuurisen innostamisen määritelmiä	14
5.4.2	Innostajan rooli	15
5.4.3	Innostamisen kolmitahoisuus	16
5.4.4	Innostamisen tehtävät ja innostaminen ilmiönä	17
5.4.5	Innostajan tehtävät ja ominaisuudet	17
5.4.6	Osallisuus osana sosiokulttuurista innostamista	18
6	Osallistava ja innostava prosessi	19
6.1	Kehittämistehtävänä uusi osallisuutta tukeva menetelmä	19
6.2	Prosessin suunnittelu alkaa	20
6.3	Prosessi käyntiin	22
6.4	Tapaamisten luonne	25
6.5	Prosessin tuotos: Kulttuuripikkujoulut Harjun nuorisotalolla	27
7	Arviointia prosessista	29

7.1	Prosessi loi oppimiskokemuksia	29
7.2	Vastuualueet lisäsivät osallisuutta	30
7.3	Arviointia roolistamme sosiokulttuurisina innostajina	31
7.4	Innostavan metodologian haasteita	33
7.5	Nuorten kehittämissuhteita toiminnalle	36
7.6	Osallisuus toteutui	36
7.7	Toimintamallissamme huomioitavaa	37
8	Pohdinta	38
	Lähteet	41

1 Johdanto

Osallisuuden toteutumiseen kiinnitetään yhteiskunnassamme nykyisin paljon huomiota. Monet hankkeet ovat viime vuosina pureutuneet etenkin nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseen. Eräs esimerkki tästä on Hesan Nuorten Ääni -hanke, joka pyrki luomaan osallisuusrakenteita Helsingissä. 2000-2007 vuosina toimineen hankkeen tavoitteena oli, että lapsille ja nuorille syntyy osallisuuden kokemuksia ja he saavat aikaan muutoksia omassa elinympäristössään. Hesan Nuorten Ääni -kampanjaa toteutettiin kouluissa, alueellisessa nuorisotyössä ja koko kaupungin tasolla. Hanke juurrutti pysyviä osallisuuden rakenteita nuoriso- ja opetustoimeen. (Autio - Hiillos - Mattila - Keskinen 2008: 24.) Hesan Nuorten Ääni -kampanjan jälkeisinä vuosina 2007-2011 oli käynnissä lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma, jonka yhtenä teemana oli lasten ja nuorten laaja-alaisen osallistumisen mahdollistaminen ja yhteisöllisyyden edistäminen (Autio ym. 2008: 36).

Myös nuoret itse ovat ymmärtäneet osallisuuden merkityksen ja halunneet vaikuttaa sen lisääntymiseen. Osallistuvat Nuoret 2013 Ry on valtakunnallinen, nuorten itsensä perustama nuorisoyhdistys. Sen mukaan osallistuminen on kaikkien nuorten oikeus. Osallistuvat Nuoret 2013 ry:n pyrkimyksenä on toimia välikätenä nuorten ja viranomaisten sekä nuorten ja päättäjien välillä, jotta nuorten ääni kuuluisi aidosti nuorisokeskustelussa. Se järjestää tiedotustilaisuuksia, työpajoja ja tapahtumia, joiden sisältöön jokainen nuori voi vaikuttaa. Järjestön toiminta perustuu siihen, että sen jokainen jäsen voi olla mukana toiminnan suunnittelemisessa ja toteuttamisessa. (Osallistuvat Nuoret 2013 Ry.)

Osallisuus mainitaan useissa Suomen laeissa. Lait ja sopimukset nostavat esiin lasten ja nuorten oikeudet osallistua ja toimia yhteiskunnassa (Autio ym. 2008: 26). Osallisuus on otettu huomioon jo Perustuslaista lähtien. Perustuslaki velvoittaa aikuisia luomaan järjestelyjä, joilla lapset ja nuoret voivat vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. (Perustuslaki 6 §.) Myös sosiaalihuoltoa koskevassa laissa, kuten laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista on vahva velvoite asiakkaan osallisuuteen. Laki velvoittaa, että sosiaalihuollon asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Nuorisolaki velvoit-

taa kuntaa järjestämään nuorille mahdollisuuden osallistua nuorisotyötä koskevien asioiden käsittelyyn ja kuulemaan nuoria heitä koskevissa asioissa (Nuorisolaki 72/2006 § 8). Lastensuojelulaissa osallisuutta käsittelee koko sen neljäs kappale.

Ongelmallista on kuitenkin se, että osallistumisen vahvistamisen juridinen perusta ei tarkenna, mitä kuntatasolla pitäisi tehdä, tai miten tehtyjä toimenpiteitä tulisi seurata ja arvioida (Bäcklund - Kurikka 2008: 11). Kansalaisyhteiskunnan takaaminen lainsäädännössä ei siksi yksin riitä. (Autio ym. 2008: 26). Osallisuuden toteutumiseksi tarvitaan opinnäytetyömme kaltaisia projekteja. Nuorisotyössä tulisi ottaa käyttöön projektimme kaltaisia konkreettisia osallisuutta tukevia menetelmiä: täysin nuorista itsestään lähtevää toimintaa.

Nuorisotyössä mielipiteen kysyminen nuorilta ei riitä takaamaan osallisuutta, vaan nuoret tulee ottaa alusta saakka mukaan luomaan ja kehittämään toimintaa. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli ottaa käyttöön uusi osallisuutta tukeva toimintamuoto nuorisotyöhön. Kehittämässämme toimintamuodossa ohjaajan rooli on olla taustatukena ja organisoijana, nuorten vaikuttaessa ja tehdessä päätöksiä. Näin nuorten aito osallisuus mahdollistuu. Käyttämässämme menetelmässä nuoret pääsivät itse suunnittelemaan, järjestämään ja toteuttamaan tapahtuman. Tapahtumaa suunniteltiin yhdeksällä tapaamiskerralla, jotka toteutettiin sosiokulttuurisen innostamisen periaatteilla.

Opinnäytetyössämme toteutimme innostavan ja osallistavan prosessin yhdessä neljän nuoren kanssa. Tämän prosessin tuotoksena nuoret järjestivät tapahtuman Harjun nuorisotalolle. Prosessimme mahdollisti nuorille osallisuuden, oman äänen kuuluviin tuomisen ja sitä kautta vaikuttamisen itselleen tärkeisiin asioihin. Prosessin ajan toimimme sosiokulttuurisina innostajina ja jätimme todellisen päätösvallan nuorille itselleen. Yli kymmenen kuukauden mittaisen prosessin aikana halusimme luoda nuorille todellisen tunteen osallisuudesta ja siitä, että jokainen voi vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaan. Nuorille jäi prosessista myönteinen osallisuuden kokemus, jonka ansiosta heille jäi into tulevaisuudessakin järjestää ja vaikuttaa.

2 Nuorisotyö

Nuorisolain (72/2006 § 2) mukaan nuorisotyöllä pyritään nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen, kasvun ja itsenäistymisen tukemiseen, sekä aktiivisen kansalaisuuden edistämiseen. Nuorisotyö voidaan määritellä nuorten tarpeisiin ja vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvaksi ohjatuksi ja yhteisölliseksi toiminnaksi, jonka tehtävänä on auttaa nuoria liittymään yhteiskuntaan. Nuorisotyön tarkoituksena on tarjota nuorille oppimiskokemuksia, jotta he voivat kehittää omaa persoonallisuuttaan, yhteiskuntaa sekä heitä ympäröivää kulttuuria. (Nieminen 2008: 38.)

Nuorisotyön toteuttamisesta vastaavat kunnat, nuorisoyhdistykset ja erilaiset nuorisotyötä tekevät järjestöt. Nuorisotyön toimintamuodot ovat syntyneet erilaisten nuorisoryhmien ja alakulttuurien piireissä ja toiminta on muotoutunut eri harrastusalojen ympärille. Kulttuuritoiminta, juhlat, kädentaidot, liikunta, retket ja leirit ovat kuuluneet lähes kaikkien nuorisotyön organisaatioiden ohjelmaan. (Nieminen 1995: 410.) Nuorisotyön oppimisympäristöt voidaan nähdä ensisijaisesti ympäristöinä, joissa nuorisotyöntekijät tai vapaaehtoiset ohjaajat motivoivat, innostavat ja auttavat nuoria oppimaan omista kokemuksistaan ja merkityksellisinä pitämistään asioista (Nieminen 2008: 28). Toteutimme nuoria innostavaa toimintaa opinnäytetyössämme.

2.1 Nuorisotyön neljä perustehtävää

Nieminen luokittelee nuorisotyön perustehtäviksi sosialisointia, personalisaation, kompensointia ja resurssoinnin. Sosialisointilla Nieminen tarkoittaa, että nuorisotyön tehtävänä on liittää nuori ympäröivän kulttuurin, yhteiskunnan ja lähiyhteisön jäseneksi. Sosialisointin tarkoituksena on siirtää hyväksi todettuja arvoja, rooleja ja käyttäytymistapoja uudelle sukupolvelle. Personalisaatio nuorisotyön tehtävänä tarkoittaa sitä, että nuorisotyön tarkoituksena on tukea nuoren ihmisen kehittymistä omaksi itsekseen. Tämän tehtävän toteuttaminen edellyttää nuorisotyöltä nuoren yksilöllisyyden ja ainutlaatuisuuden tunnistamista sekä tukemista. Kolmantena nuorisotyön tehtävänä Nieminen näkee sosialisointia ja personalisaatiota ilmenevien ristiriitojen tasoittamisen, eli kompensointia. Kompensointi viittaa siihen, että nuorisotyön avulla on mahdollista korjata nuorten elämänhallintaan liittyviä ongelmia ja kohdistaa toimintaa erityistä tukea tarvitseviin nuoriin, joilla on vaikeuksia kiinnittyä yhteiskuntaan. Nieminen näkee nuori-

sotyön neljäntenä tehtävänä resurssoinnin. Tällä tarkoitetaan sitä, että nuorisotyön tehtävänä on pitää huolta siitä, että nuorille suunnataan yhteiskunnassa sekä resursseja että vaikuttamismahdollisuuksia. (Nieminen 2008: 21-27.)

2.2 Kulttuurinen nuorisotyö

Toteutimme opinnäytetyömme yhteistyössä Harjun nuorisotalon kanssa. Harjun nuorisotalon toiminta pohjautuu kulttuuriseen nuorisotyöhön. Kulttuurisen nuorisotyön perustehtävänä on kehittää nuorten ilmaisutaitoja luomalla heille toiminnan mahdollisuuksia ja tällä tavoin mahdollistaa nuorille positiivisia yhteisöllisiä kokemuksia. Kulttuuriseen nuorisotyöhön liittyy tekemällä oppiminen. Se on konkreettista toimintaa ja yleensä yhteisöllistä, kuten nuorisolakikin painottaa. Kulttuurinen nuorisotyö liittyy olennaisesti epämuodollisen oppimisen mahdollisuuksiin. Epämuodollinen oppiminen tapahtuu usein koulun ulkopuolella. (Ruotsalainen 2008: 173-174.) Kulttuuritoiminta voidaan nähdä luonnollisena osana nuorten osallistumista ja vaikuttamista. Nuorten poliittinen ja ideologinen vaikuttaminen näkyy usein kulttuurisina projekteina tai toimintahankkeina. Nuorisotyön tehtävänä on luoda edellytyksiä tällaiselle toiminnalle. (Ruotsalainen 2008: 176-177.) Erilaiset kulttuuriset tuotokset syntyvät yhä enemmän siten, että nuoret osallistuvat sekä niiden suunnitteluun ja toteutukseen että arviointiin (Ruotsalainen 2008: 181).

Kulttuurista toimintaa on järjestetty nuorisotyön kentillä jo pitkään ja sitä toteuttavat kaikki nuorisotyötä tekevät tahot. Pitkistä perinteistä huolimatta kulttuurisen toiminnan merkitystä ei ole aina ymmärretty vakavasti otettavaksi yksilölliseksi, yhteisölliseksi ja yhteiskunnalliseksi toiminnaksi, vaan se on mielletty enemmän "puuhasteluksi". (Ruotsalainen 2008: 168-169.) Myös Jaman (2012: 219-220) mukaan etenkin talouskasvun hidastumisen myötä yhteiskunnassa sorrutaan helposti leikkaamaan taiteesta ja kulttuurista, koska niitä ei nähdä ihmisten perustarpeina vaan ylimääräisenä luksuksena. Kulttuurinen nuorisotyö on kuitenkin vakiinnuttamassa merkitystään muiden nuorisotyöhön liittyvien käsitteiden rinnalla. (Ruotsalainen 2008: 171). Tämä on osoitus siitä, että kulttuurisella toiminnalla nähdään olevan suuri merkitys nuorten persoonan kehittymiselle (Nieminen 2008: 25).

2.3 Aikuisten rooli nuorisotyössä

Nuorisotyöllä on koko sen historian ajan ollut tietty kaksinaisuusluonne. Kaksinaisuusluonne on näyttäytynyt nuorten itsenäisen toiminnan sekä aikuisten ohjauksen välisenä jännitteenä. Nuorisotyö on aikuisten ohjaamaa, kasvatuksellista, sopeuttamiseen pyrkivää sekä kontrolloivaa. (Nieminen 1995: 410.) Aikuisten rooli nuorisotyössä vaihtelee. Aikuinen voi olla nuorille auktoriteetti tai ohjaaja, tai aikuisen tehtävänä voi olla ainoastaan toiminnan mahdollisuuksien luominen. (Nieminen 2008: 36.) Itse painotimme rooliamme toiminnan mahdollisuuksien luojina ja vältimme ottamasta auktoriteettista roolia prosessissa. Oli aikuisen rooli nuorisotyössä minkälainen tahansa, aikuisten tehtävänä on asettaa sisältöjä ja tavoitteita nuorisotyölle. Nuorisotyössä käytetyt menetelmät ovat usein joustavia ja kokeilevia. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei ohjaajien tulisi kiinnittää menetelmätietoisuuteen huomiota nuorisotyötä tehdessä. (Vesikansa 2002: 27.) Opinnäytetyömme sisälsi tavoitteita sekä itsellemme että prosessiin osallistuneille nuorille. Nuorten tavoitteena oli järjestää tapahtuma Harjun nuorisotalolle ja opinnäytetyömme tavoitteena oli nuorten osallisuuden toteutuminen tapahtuman järjestämisen kaikissa vaiheissa.

3 Nuorisotalot

Nuorisotalot ovat kaikille alle 18-vuotiaille nuorille avoimia vapaa-ajanviettopaikkoja ja niissä käyminen perustuu nuorten omaan tahtoon osallistua toimintaan. Nuorisotalojen toiminta pohjautuu nuorisolakiin, jonka keskeisenä tavoitteena on nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistäminen osallistamisen keinoin (Gretschel 2007: 193). Nuorisotalolla voi harrastaa, tavata muita nuoria, osallistua erilaisille kursseille, kerhoihin, leireille, retkille ja muihin tapahtumiin. Nuorisotalolta saa tarvittaessa myös apua, neuvontaa ja tukea. (Helsingin kaupungin nuorisoasiankeskus 2012.) Kurjen (2007: 147) mukaan innostamisen paikan valinnassa on syytä lähteä liikkeelle sieltä missä ihmiset ovat. Lisäksi innostaminen ja siihen liittyvä toiminta tapahtuvat useimmiten ihmisten vapaa-aikana. (Kurki 2007: 147). Tästä syystä nuorisotalo sopi hyvin toimintaympäristöksi sosiokulttuurisen innostamisen sekä osallistamisen keinoin toteutettuun opinnäytetyöhömmme.

3.1 Nuoret nuorisotaloilla

Helsingin kaupungin nuorisotalojen toiminta on tarkoitettu 10-18 -vuotiaille nuorille (Helsingin kaupungin nuorisotoimintakeskus 2012). Valitsimme opinnäytetyömme kohde-ryhmäksi 13-17 -vuotiaat helsinkiläisnuoret. Arvioimme tämän ikäisten nuorten kykenevän ottamaan vastuuta nuorisotalolla järjestettävän tapahtuman suunnittelusta ja toteutuksesta. Markkinoimme ideaamme Harjun nuorisotalolla, mutta projektiimme osallistuminen ei velvoittanut nuorilta nuorisotalon jäsenyyttä tai edes kävijyyttä. Yksi projektiimme osallistunut nuori ei ollut aikaisemmin käynyt Harjun nuorisotalolla, vaan oli saanut tietää projektista siellä käyviltä ystäviltään.

3.1.1 Piipahtaja, vakiokävijä, osallistuja, toimija ja sitoutunut toimija

Gretschelin mukaan nuorisotalolla käyvät nuoret voidaan jaotella heidän ottamansa roolin mukaan piipahtajaksi, vakiokävijäksi, osallistujaksi, toimijaksi ja sitoutuneeksi toimijaksi. Piipahtaja vierailee nuorisotaloilla satunnaisesti, mutta osallistuu harvoin nuorisotalolla järjestettyyn toimintaan. Vakiokävijä puolestaan käyttää nuorisotalon tarjoamia aktiviteetteja lähinnä yhdessä tutun porukan kanssa. Hän ei kuitenkaan osallistu yhteisen toiminnan suunnitteluun. Osallistuja on valmis osallistumaan nuorisotalolla järjestettäviin aktiviteetteihin, mutta ei itse osallistu niiden suunnitteluun. Toimija toimii ja tekee nuorisotalon toimintaan liittyvien yhteisten asioiden eteen. Sitoutunut toimija puolestaan osallistuu kokonaisvaltaisesti nuorisotalon toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen. (Gretschel 2007: 194-197.) Projektiimme osallistuneista nuorista kolme oli aiemmin toiminut osallistujan roolissa Harjun nuorisotalolla. He olivat osallistuneet Harjulla järjestettäviin kursseihin ja käyneet aktiivisesti nuorisotalolla, mutta eivät olleet ennen suunnitelleet toimintaa sinne. Yksi nuorista ei ollut aiemmin osallistunut Harjun nuorisotalon toimintaan lainkaan. Opinnäytetyössämme nuoret olivat kaikki sitoutuneen toimijan roolissa.

Jos nuorisotalo tarjoaa suurimmalle osalle nuorista vain vakiokävijän rooleja, osallistavaa toimintakulttuuria ei synny (Gretschel 2011: 39-40). Loimme opinnäytetyöllämme nuorille mahdollisuuden ottaa sitoutuneen toimijan roolin nuorisotalolla. Mitä suurempi osa nuorista etenee nuorisotalolla kohti toimijuutta ja sitoutunutta toimijuutta, sitä enemmän nuorisotalon toimintakulttuuri muuttuu nuorten palvelutalosta nuorten taloksi (Gretschel 2007: 197). Emme tavoitelleet tietoisesti tietynlaisia nuorisotalolla kävijöitä

opinnäytetyöprojektiimme. Lähtökohtanamme oli, että projektiimme voisi osallistua kuka tahansa nuori. Toivoimme projektimme herättävän kiinnostusta myös sellaisissa nuorissa, jotka eivät olleet aiemmin toimineet aktiivisessa roolissa nuorisotalolla.

3.2 Osallisuus nuorisotaloilla

Nuorten kokemukset ja kiinnittyminen nuorisotalon toimintaan vaihtelevat. Alueellisessa nuorisotyössä nuorille on paljon mahdollisuuksia aktiivisen toimijaroolin omaksumiseen. Osallisuuden mahdollisuuksia nuorisotaloilla luovat esimerkiksi avoimet talokoukset, pienryhmätoiminta, erilaisten tapahtumien järjestäminen, toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen, leiriprojektit ja retket. (Autio ym. 2008: 33.) Osallisuuden merkityksestä nuorisotyössä kertoo nuorisoasiainkeskuksen Parempi viikonloppu –hankkeen arviointitutkimus. Se osoittaa, että nuorten toteuttamat tapahtumat ovat vetovoimaisempia kuin normaalit tapahtumaillat. Nuoret ovat olleet tyytyväisempiä toimintaan ja häiriökäyttäytyminen on ollut nuorten suunnittelemissa illoissa vähäisempää muihin iltoihin verrattuna. (Autio ym. 2008: 34.)

Nuorisolaki määrittelee nuorisotyön keskeisiksi tavoitteiksi nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistämisen sekä nuorten sosiaalisen vahvistamisen (Gretschel 2007: 193). Nuorten mahdollisuudet vaikuttaa nuorisotalon toimintaan ovat periaatteessa olemassa, sillä nuorisotyön perusidea on edistää sellaista toimintaa, joka lähtee nuorten omista kiinnostuksista ja perustuu heidän omalle aktiivisuudelleen. Käytännössä nuorten osuus toiminnan ideoinnista ja toteuttamisesta vaihtelee kuitenkin suuresti eri nuorisotaloilla. Nuorten aktivointi toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen vaatii ohjaajilta paljon ponnisteluja. Tämän vuoksi nuorisotyötä toteutetaan usein siten, että aikuiset tekevät asioita valmiiksi nuorille. Tällöin nuorten rooliksi muodostuu passiivinen palvelujen vastaanottajan ja kuluttajan roolin. Nuoriso-ohjaajien haasteena on löytää kuhunkin tilanteeseen soveltuvat tavat tukea nuoria ja samalla antaa heidän itsensä viedä prosessia eteenpäin. Ohjaajan rooli on osoittaa nuorille luottamusta ja kannustaa heitä avuliaana taustatukena ja toiminnan yleisten edellytysten luoja. Ohjaajan tulisi välttää toimimista ja puhumista nuorten puolesta. (Vesikansa 2002: 25.) Tällaisen ohjaajan roolin pyrimme pitämään yllä koko prosessin ajan.

Nuoriso-ohjaajien työskentelytavat eivät läheskään aina tue nuorten osallisuutta (Gretschel 2011: 21). Nuoriso-ohjaajien kasvatusote saattaa ylläpitää nuorten pysymistä

kävijöiden roolissa. Tällöin nuorille ei tietoisesti tarjota vaikuttamisen tai toimimisen mahdollisuuksia. Nuoriso-ohjaajat voivat kokea, että nuorisotyötä on helpompi suunnitella ja toteuttaa valmiiksi nuorille, kuin tehdä sitä yhdessä heidän kanssaan. Myös rakenteelliset seikat saattavat vaikuttaa siihen, että nuorten osallisuus ei toteudu nuorisotalolla. Rakenteellisia seikkoja voivat olla esimerkiksi työntekijöiden suuri vaihtuvuus tai se, ettei nuorisotilatoiminnan osallisuuden piirteitä ole mietitty organisaatiossa. Osallisuus voi jäädä toteutumatta myös siksi, että osallistamisen tavat jäävät helposti nuoriso-ohjaajilta suunnittelematta, eivätkä ohjaajat jätä tarpeeksi tilaa nuorten kanssa suunnittelulle. (Gretschel 2011: 29-30.)

Nuorten monipuolinen osallisuus nuorisotaloilla mahdollistuu vain siten, että nuorille jaetaan valtaa ja toimintamahdollisuuksia. Jos nuoret halutaan sitouttaa mukaan nuorisotalojen toimintaan, asioita on pystyttävä ideoimaan, suunnittelemaan, päättämään, toteuttamaan sekä arvioimaan heidän kanssaan. Nuorilla on suuri määrä asiantunte-
musta heitä koskevista asioista ja tämä asiantuntijuus olisi hyvä saada käyttöön nuorisotalotoimintaa kehittäessä. (Gretschel 2011: 39.)

Prosesseista, joissa nuorten asemaa ja mahdollisuutta toimia ja päättää nuorisotaloilla tuetaan, voidaan käyttää termiä osallisuusprosessit. Osallisuusprosessit voivat liittyä esimerkiksi yhteisön arjen pyörittämiseen, hankintojen tekemiseen, tapahtumien järjestämiseen tai tilojen, toimintojen tai alueiden kehittämiseen. (Gretschel 2011: 39.) Nuorisotaloilla käyvät nuoret eivät läheskään aina pääse sellaiseen toimijan rooliin, jossa nuori kantaisi kokonaisvaltaisesti vastuuta jostain toiminnosta sekä arvioisi jälkikäteen toiminnan laatua (Gretschel 2011: 16). Opinnäytetyössämme nuoret pääsivät olemaan aidosti päätösvaltaisia ja vastuussa tapahtuman järjestämisestä. Tapahtuman jälkeen he saivat myös arvioida prosessia.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kehittää toimintamenetelmä, joiden avulla nuoret saadaan aidosti osallistumaan ja kokemaan osallisuutta nuorisotalolla. Nuorten osallisuusmahdollisuudet nuorisotaloilla ovat usein näennäisiä. Nuorille annetaan esimerkiksi osa päätöksenteko- ja toimenpidevallasta kysymyksissä, joista aiemmin ovat päättäneet yksin yhteisön aikuiset. (Gretschel 2011: 9.) Opinnäytetyössämme nuoret saivat aidosti ottaa kaiken vastuun tapahtuman suunnittelusta ja toteutuksesta. Erilaiset ke-
keilut nuorisotaloilla osoittavat, että aikuisten asenteilla on olennainen merkitys osalli-

suuden rakentumisessa. Jos aikuiset eivät näe nuorten osallisuuden edistämistä tärkeänä, eivät nuoret voi kokea osallisuutta. (Vesikansa 2002: 27.)

4 Harjun nuorisotalo osana Helsingin kaupungin nuorisotoimintaa

4.1 Helsingin kaupungin nuorisoasiankeskus

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus ottaa toiminnassaan osallisuuden huomioon. Se toteaa Internetsivustoillaan tuottavansa yhdessä nuorten kanssa monipuolisia kulttuuri- ja harrastepalveluja, edistävänsä nuorten yhteiskunnallista osallistumista sekä tarjoavansa nuorille tukea ja neuvontaa. Toiminnan kohderyhmänä ovat 10-18-vuotiaat nuoret. Nuorisoasiainkeskus on osa Helsingin kaupungin alaisuudessa toimivaa sivistystoimea ja sen toimintaa ohjaa poliittisesti valittu nuorisolautakunta. Toimipisteitä nuorisoasiainkeskuksella on noin 90 eri puolilla Helsinkiä. Nuorisotalojen ja erityistoimipaikkojen lisäksi nuorisotyötä tehdään myös erilaisissa projekteissa. (Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus 2012.) Nuoriso-ohjaajien työskentelytavat eivät kuitenkaan läheskään aina tue osallisuutta (Gretschel 2011: 21), vaikka Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus siitä vahvasti linjaakin. Osallisuuden toteutuminen onkin jokaisen nuorten kanssa työskentelevän vastuulla.

Helsingin nuorisoasiainkeskus jakaa toimintansa seuraaviin osa-alueisiin: alueelliseen nuorisotyöhön, kohdennettuun nuorisotyöhön, kulttuuriseen nuorisotyöhön ja nuorten kansalaistoimintaan. Alueellisen nuorisotyön tarkoituksena on tukea nuorten elämäntilannetta sekä edistää yhteisöllisyyttä ja nuorten yhteiskunnallista osallistumista. Kohdennettu nuorisotyö tarjoaa nuorille erilaisia erityisnuorisotyön muotoja, kuten sukupuolisensitiivistä nuorisotyötä. Kulttuurisella nuorisotyöllä puolestaan vahvistetaan nuorten osallisuutta kulttuuritoiminnan, esimerkiksi musiikin, teatterin tai erilaisten tapahtumien avulla. Nuorten kansalaistoiminnan toimiston tarkoituksena on edistää helsinkiläisten nuorisojärjestöjen ja nuorten ryhmien toimintamahdollisuuksia sekä yhteiskunnallisen osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja. (Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus 2012.)

4.2 Harjun nuorisotalo

Toteutimme opinnäytetyömme yhteistyössä Harjun nuorisotalon kanssa. Jama (2012: 74) toteaa, että Harjun nuorisotalon toimintakonsepti löytyi heti sen ensimmäisenä toimintavuotena. Harju tarjoaa kävijöilleen monenlaisia aktiviteetteja. Sen toimintaan kuuluvat mm. demostudio, soittotunnit ja klubi-illat. Soittamisen lisäksi Harjulla voi esimerkiksi maalata öljyväreillä, piirtää hiilellä, tehdä astioita keramiikkapajassa tai kehittää mustavalkokuvia. ”Talo tarjoaa nuorille paikan, jossa voi tarttua johonkin, tehdä käsillään jotakin näkyvää ja konkreettista.” (Jama 2012: 97.) Lisäksi Harju on ollut mukana useissa Helsingissä järjestetyissä tapahtumissa (Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus 2012). Se on ollut alusta asti aktiivisesti mukana esimerkiksi vuodesta 1995 järjestetyssä Kallio kukkii –tapahtumassa (Jama 149-151). Kansainvälinen nuorisotyö kuuluu myös Harjun nuorisotalon toimintaan. Harjun nuorisotalon nuoret ovat osallistuneet esimerkiksi eri puolilla Eurooppaan järjestettyihin nuorisovaihdon työpajoihin. (Jama 2012: 117-120.)

Opinnäytetyömme taustateorian toimiva sosiokulttuurinen innostaminen liittyy kiinteästi kulttuuriseen toimintaan. Sosiokulttuurisen innostamisen yhtenä keskeisenä tavoitteena on ihmisten luovuuden ja monipuolisen ilmaisun kehittyminen. (Kurki 2000: 46-47.) Jaman mukaan Harjun nuorisotalolla on värikäs historia kulttuurisen nuorisotyön suunnannäyttäjänä. Vuodesta 1985 asti toiminut nuorisotalo on ollut useaan kertaan lakkautusuhan alla, mutta se on onnistuttu säilyttämään muun muassa Harjua näkyvästi puolustaneiden tunnettujen muusikoiden ansiosta. (Jama 2012: 231-242.) Harjun nuorisotalon säilymistä voidaan pitää merkittävänä, sillä se on ainoa jäljellä olevista Helsingin ensimmäisistä kulttuurisen nuorisotyön toimipisteistä. Ensimmäisistä kulttuurisen nuorisotyön toimipaikoista on jo lakkautettu Käpylässä toiminut nuorisotalo Cäpsä ja sekä Pasilassa toiminut nuorisotalo Narri. (Jama 2012: 227.)

5 Osallisuus ja sosiokulttuurinen innostaminen

5.1 Osallisuus osana sosiokulttuurista innostamista

Opinnäytetyömme teoreettisena viitekehyksenä ovat osallisuus ja sosiokulttuurinen innostaminen. Osallisuus on sosiokulttuurisen innostamisen ydinkäsite (Kurki 2000:

88), jonka vuoksi käsitteet ovat osin päällekkäisiä ja tukevat toisiaan. Suunnittelimme, toteutimme ja arvioimme opinnäytetyöprosessiamme sekä sosiokulttuurisen innostamisen että osallisuuden näkökulmasta. Pyrimme mahdollistamaan osallisuuden prosessimme kaikissa vaiheissa sosiokulttuurisen innostamisen menetelmien avulla.

5.2 Osallisuuden määritelmiä

Osallisuuden kokemus liittyy siihen, kuinka vahvasti osallistuja kokee osallisuutta kaikissa prosessin vaiheissa. Nuorten omat projektit ovat keino neuvotella omasta tilasta ja pätevydestä kuntayhteisön jäsenenä. (Gretschel 2002: 50.) Tähän pyrimme luomaan opinnäytetyöllämme mahdollisuuden.

Osallisuuden käsite voidaan jäsentää monella tapaa. Osallisuuden yhtenä peruserkityksenä on osallistuminen, joka toteutuu, kun pääsee osallistumaan tietynlaisessa ilmapiiressä. Tässä näkemyksessä osallisuus voi olla mahdollisuus kertoa omasta mielipiteestään ja tulla kuulluksi, vaikka muut tekisivät päätöksiä asioista. Osallisuuden toteutuminen tässä merkityksessä edellyttää paitsi mahdollisuutta kertoa mielipiteensä myös sitä, että syntyy kokemus kuulluksi tulemisesta. Tällaiseen osallisuuteen mm. lastensuojelulaki velvoittaa. (Nivala 2010: 19.)

Osallisuus voidaan nähdä myös osallisuutena laajemmista vaikuttamisen mahdollisuuksista. Tämän tyyppisen osallisuuden nähdään toteutuvan, kun ihmisellä on mahdollisuus keskustella itselle tärkeistä aiheista, tehdä aloitteita asioista, joita hänen mielestään tulisi muuttaa ja osallistua päätöksentekoon. Osallistumista tukevan toimintakulttuurin kehittämisen lisäksi voidaan vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi luoda erityisiä toimintamalleja ja rakenteita, kuten oppilaskuntatoimintaa. Tällaisten muodollisemman vaikuttamisen rakenteiden kehittäminen on olennaista erityisesti pyrittäessä edistämään lasten ja nuorten osallisuutta kuntatasolla ja valtakunnallisesti. (Nivala 2010: 19-20.)

Osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksien lisäksi osallisuuden käsitettä käytetään merkityksessä, joka liittyy yhteisöön kuulumiseen. Olennaista on tällöin osallisuus yhteisössä. Yhteiskunnallista osallisuutta edistetään toimenpiteillä, jotka voidaan määritellä myös syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Esimerkiksi pääministeri Paavo Lipposen 2003 käynnistämässä Nuorten osallisuushankkeessa osallisuuden käsitteellä oli vahvasti tämä merkitys. Hankkeen keskeisenä tavoitteena oli nuorten vaikuttamismahdoli-

suuksien kehittämisen lisäksi nuorten koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäiseminen. Osallisuus yhteiskunnassa on mukana olemista ja oman paikan löytymistä yhteiskunnan keskeisillä toiminta-alueilla, kuten koulutuksessa ja työelämässä, sosiaalisen vuorovaikutuksen verkostoissa, kulttuurin ja politiikan areenoilla. Yhteiskuntaan kuulumisen kokemus rakentuu paljolti näiden eri toiminta-alueiden kautta. Syrjäytyminen voidaan määritellä tämän käsityksen mukaan osallisuuden vastakohtaksi. (Nivala 2010: 20.)

Edellä mainitut kolme osallisuuden määritelmää voidaan yhdistää määrittelemällä osallisuus yhteisöön tai yhteiskuntaan kuulumisen kokemukseksi, jonka syntymisessä olennaista on mahdollisuus tulla kuulluksi sen jäsenenä ja vaikuttaa päätöksentekoon sen asioista (Nivala 2010: 21). Opinnäytetyöprosessiimme osallistuneet nuoret saivat vaikuttaa tapahtuman järjestämiseen ja prosessin sisältöön sen kaikissa vaiheissaan niin, että heillä oli todellinen päätösvalta. Nuoret saivat tuntea kuulluksi tulemistä, päätösvaltaa ja yhteisöllisyyttä.

Osallisuus on osallistumista laajempi käsite. Sen toteutuminen edellyttää kaikkien kolmen teeman mukaisten oikeuksien toteutumista. Osallisuus on hyvinvoinnin perustan muodostava kokonaisvaltainen ilmiö, kun se ymmärretään sekä osallisuutena vaikutusmahdollisuuksiin että osallisuutena yhteisössä. (Nivala 2010: 22.) Osallisuuteen liittyy vahvasti yksilöllinen kokemus, tunne osallisuudesta. Osallisuutta ei ole mielekasta mitata ainoastaan konkreettisen toiminnan kautta, sillä osallisuuden tunne ja aktiivinen osallistuminen eivät aina liity toisiinsa. (Bäcklund - Kurikka 2008: 12.)

5.3 Osallisuuden edellytykset

Osallisuuden kulttuurin rakentaminen lähtee arjen toimintatilanteista ja vuorovaikutuksesta. Oleellista on se, antavatko aikuiset milloinkaan tilaa lapsista ja nuorista itsestään lähteville ideoille vai pyritäänkö aina vain tiukasti pitämään ohjat käsissä. (Vesikansa 2002: 27.) Rajasimme aiheita antamalla nuorille idean tapahtuman järjestämisestä. Rajaus kuitenkin mahdollisti nuorten osallisuuden, sillä tapahtumaa suunnitellessa ja toteuttaessa nuorilla oli mahdollisuus nostaa esiin omia kiinnostuksen kohteitaan, arvojaan, sekä itselleen tärkeitä asioita. Opinnäytetyö antoi tilaa nuorista itsestään lähteville ideoille. Tapahtuman suhteen annoimme nuorille täysin vapaat kädet projektin kaikissa

vaiheissa. Pyrimme mahdollistamaan heidän osallisuutensa alusta lähtien. Nuoret saivat itse määritellä tapahtuman suunnitteluryhmän raamit ja tapahtuman sisältöineen.

Nuorilla oli jo alkuvaiheessa paljon ideoita ja intoa suunnitella tapahtumaa ja tätä intoa pyrimme pitämään yllä koko prosessin ajan. Toimme nuorille alusta asti selkeästi esiin, että olemme tukemassa ja avustamassa heitä, mutta nuoret itse ovat päävastuussa tapahtumasta ja sen suunnittelusta. Kerroimme nuorille, että he voivat järjestää tapahtuman, joka ottaa kantaa johonkin heidän mielestään tärkeään yhteiskunnalliseen aiheeseen ja sillä tavoin vaikuttaa. Samalla annoimme kuitenkin heille vapauden määrittää itse, miten suuri rooli yhteiskunnallisella vaikuttamisella tapahtumassa on.

Osallistumisasenteeseen sisältyy tietynlainen sitoutuminen ja henkilökohtainen panos. Nuoret innostuvat yleensä osallistumisesta, jos se on hyvin järjestetty. Silti kaikki eivät halua tai voi osallistua, eteenkään kaikkiin suunnitteluvaiheisiin. Siksi on tärkeää, että osallistujat miettivät, mihin vaiheisiin he haluavat sitoutua ja minkä asteisesti. (Horelli, Kyttä, Kaaja 2002: 43.) Nuoret innostuivat tapahtuman järjestämisestä erittäin paljon ja kertoivat olevansa valmiita sitoutumaan siihen. Painotimme nuorille projektiin sitoutumisen ja henkilökohtaisen panoksen merkitystä. Samalla kuitenkin painotimme projektin vapaaehtoista luonnetta. Nuoret tahtoivat sitoutua prosessiin, mutta toisinaan henkilökohtaisen panoksen merkitys unohtui projektin aikana.

Osallisuudessa nuori ei vain osallistu tai vaikuta, vaan nuori kokee osallisuuden tunnetta suhteessa omaan yhteisöönsä esimerkiksi kunnassa, koulussa tai nuorisotalolla (Gretschel 2002: 49). Pyrimme luomaan prosessimme keskustelukulttuurin, jossa nuoret kokivat jatkuvasti voivansa vaikuttaa ja esittää mielipiteitään sallivassa ilmapiirissä. Nuorten osallisuutta ei saisikaan nähdä pelkästään tuotteena vaan myös vuorovaikutuksellisen prosessina (Gretschel 2002: 51). Prosessissamme nuorilla oli mahdollisuus tuoda esiin omia mielipiteitään. Mikäli ryhmästä puheliaimmat veivät tilaa, kysyimme aina myös hiljaisempien mielipiteitä asioista. Näin kaikki neljä nuorta osallistui keskusteluun ja toivat omia mielipiteitään esiin. Sallivan ilmapiirin takasimme sillä, että emme antaneet kenenkään lytätä toisten mielipiteitä.

Osallisuuden herättäjän roolissa aikuisilla on suuri vastuu. Nuorten pitäisi pystyä saamaan myönteisiä vaikuttamiskokemuksia. Se, mahdollistuuko nuorten osallisuus kaikilla elämäntilanteilla, on aikuisista kiinni. (Gretschel 2002: 57.) Nuorten osallisuustoimin-

taan osallistuvalla aikuiselta vaaditaan kykyä dialogiin nuorten kanssa. Aikuisten liian aktiivinen rooli vie pois nuorten toimijuutta omasta projektista. (Gretschel 2002: 58.) Valitsimmekin tietoisesti roolin, jossa pysyttelimme tukijan ja innostajan tasolla. Emme vieneet omia ideoitamme tapahtumaan, jotta nuorten osallisuuden tunne säilyisi. Tavoitteenamme oli häivyttää rooliamme prosessin kuluessa samalla kuin nuorten rooli korostuisi.

Toimijuus liittyy siihen, että osalliset ovat kyseessä olevassa hankkeessa subjekteja. Toiminnan subjektina oleminen tarkoittaa sitä, että yksilö pystyy vaikuttamaan ja osallistumaan itseään koskeviin asioihin ja olemaan samalla myös vastuullinen tekemisistään. Subjektina olo tarkoittaa sitä, että voi kontrolloida omaa kohtaloaan ja vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin asioihin ja päätöksiin. Tällöin osallisuuden kokemus on tilannesidonnaista. (Salmikangas 2002: 97.) Kiinnitimmekin huomiota prosessissa siihen, että nuoret olisivat subjekteja prosessin kaikissa vaiheissa.

5.4 Sosiokulttuurinen innostaminen

Suomalainen nuorisotyö on perinteiltään ollut pitkälti sosiaalipedagogista innostamista. Nuorisotyössä on läpi historian toteutettu elämyksellisyyteen liittyviä toimintoja. Nuorisotyön traditioon sisältyy kokemuksia moniarvoisesta, kansainvälisestä, lähiyhteisön tukeen nojaavasta, yksilön itseohjaukseen perustuvasta kasvatustyöstä, johon sisältyy myös mahdollisuus vaikuttaa omiin elinolosuhteisiin. (Nieminen 1995: 414.)

5.4.1 Sosiokulttuurisen innostamisen määritelmiä

Leena Kurjen mukaan sosiokulttuurinen innostaminen on elämän ja hengen antamista, toimintaan motivoitumista, suhteeseen asettumista ja yhteisön ja yhteiskunnan puolesta toimimista. Se on arkipäivän sosiaalisen toiminnan, tiedostamisen ja laadullisen muutoksen eli transformaation väline, jonka tavoitteena on luoda solidaarisuuden arvot tiedostava yhteiskunta. Innostaminen on pedagoginen liike, jonka tavoite on saada ihmiset osallistumaan oman elämänsä ja yhteisöjensä elämän aktiiviseen ja tiedostavaan rakentamiseen. (Kurki 2008: 106.)

Ihmisen arkipäivä on innostavan toiminnan lähtökohta. Innostajat menevät sinne, missä ihmiset ovat ja elävät. (Kurki 2008: 106.) Nuorten arjen toimintaympäristö on usein nuo-

risotalo, jonka vuoksi suuntasimme toimintamme sinne. Harjun nuorisotalo loi proses-sillemme puitteet, muttei silti rajannut tapahtumaan osallistuneita nuoria. Eräs proses-siimme osallistuneista ei ollut nuorisotalon kävijä, vaan oli kuullut prosessista Harjun nuorisotalolla käyvältä ystävältään.

Innostaminen on ensisijaisesti osallistumista, sillä vain osallistuessaan ihmiset voivat rakentaa arkipäiväänsä. Innostamisessa ihminen onkin itse viranomaisten sijasta kes-keinen toimija omien tarpeidensa määrittelyssä, toiminnan suunnittelussa ja toiminnan arvioinnissa. Hän sitoutuu toimintaan oman arkipäivänsä muuttamiseksi laadultaan paremmaksi, solidaarisemmaksi ja välittävämmäksi. (Kurki 2008: 106.) Innostaminen suuntautuu ihmisen jokapäiväiseen elämään, kohti jokaisen ihmisen osallistumista ja sitä kautta kohti heidän tietoisuutensa heräämistä. Osallistumisen ymmärretään olevan lääke yhteiskunnalliseen passiivisuuteen, joka ajassamme vallitsee. (Kurki 2000: 69.)

5.4.2 Innostajan rooli

Innostaja on lähinnä tuki, koordinoija, motivoija ja herkistäjä. Hänen tehtävänsä on kui-tenkin erityisen tärkeä, sillä aitoa osallistumista ei synny ilman herkistymistä ja motivoi-tumista. Herkistäminen tarkoittaa ihmisten herättelemistä, heidän tietoisuutensa kosket-tamista. Kun herätellään tiettyjä intressejä, saadaan ihmisten huomio kiinnittymään johonkin sellaiseen toimintaan, jonka he kokevat oman elämänsä kannalta arvokkaaksi ja merkitykselliseksi. Suhde perustuu tasavertaiseen minä-sinä-dialogiin, jossa jokaisen ihmisen persoonallista arvokkuutta ja autonomiaa kunnioitetaan. Vähitellen ihminen herää dialogin avulla huomaamaan, mikä hänelle on tärkeää ja tekee itse siihen liittyvät valintansa. Työntekijä on valmis väistymään silloin, kun ihmisten omat voimavarat ovat lähteneet liikkeelle. Innostaminen lähteekin siitä, että ihmisten ymmärretään olevan luonnostaan autonomisia, vapaita ja kykeneviä ottamaan itse vastuun toiminnastaan. (Kurki 2008: 107.)

Innostavassa toiminnassa osallistuminen on vapaaehtoista. Innostaminen on oleelli-sesti osallistumista, eivätkä varsinaiset menetelmät ole siinä ensisijaisen tärkeitä. In-nostaminen on itsessään aate, metodologia ja menetelmä. (Kurki 2008: 108.) Innostaa voidaan monella tapaa. Oleellista on, että innostamisen toiminta perustuu aina osallis-tavaan pedagogiikkaan. Sopivia ovat kaikki sellaiset keinot, joiden avulla ihmiset saa-daan vuorovaikutukseen toistensa kanssa. (Kurki 2008: 109.)

5.4.3 Innostamisen kolmitahoisuus

Innostamisen tavoitteet ovat kolmitahoiset. Innostamisen kulttuurisen toiminnan avulla tavoitellaan erityisesti luovuuden ja monipuolisen ilmaisun kehittymistä. Tällöin toiminnassa korostuvat taiteet eri muodoissaan. Sosiaalinen ulottuvuus puolestaan keskittyy ryhmään ja yhteisöön. Siinä oleellista on ihmisten oma osallistuminen, sen avulla integroituminen yhteisöön ja yhteiskuntaan, sekä toisaalta pyrkimys niiden transformaatioon eli laadulliseen muutokseen. Persoona on puolestaan kasvatuksellisen ulottuvuuden ydin. Kasvatuksellisen toiminnan avulla tavoitellaan ihmisen persoonallista kehittymistä, asenteiden muutosta, kriittisen ajattelun kehittymistä, oman vastuun tiedostamista, herkistymistä ja motivaation heräämistä. (Kurki 2000: 46-47.) Näistä innostamisen tavoitteista prosessimme keskittyi erityisesti sosiaaliseen ulottuvuuteen, sillä oleellisin tavoite opinnäytetyössämme oli nuorten oma osallistuminen ja osallisuuden kokemus. Järjestämällä tapahtuman nuoret pyrkivät vaikuttamaan yhteiskuntaan.

Innostavassa toiminnassa on kolme osapuolta. Ensimmäisenä on välittäjänä toimiva innostaja, jonka tehtävänä on luoda ihmisille erilaisia toiminnan mahdollisuuksia. Prosessissa loimme nuorille mahdollisuuden osallisuuteen tapahtuman järjestämisessä. Toinen osapuoli on itse toiminta, jonka avulla saadaan aikaan transformaatiota, persoonallista ja yhteisöllistä muutosta. (Kurki 2000: 46.) Toiminta opinnäytetyössämme tarkoittaa innostavaa prosessia, jossa nuoret suunnittelivat ja toteuttivat tapahtuman. Prosessin tarkoituksena oli saada myönteisten osallisuuden kokemusten myötä nuorille intoa tulevaisuudessakin vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Myös prosessin pohjalta syntyvä tuotos, eli nuorten järjestämä tapahtuma, saattoi olla vaikuttava siihen osallistuneille nuorille ja saada siten aikaan muutosta.

Kolmas innostamisen osapuoli on innostamisen kohde eli se ryhmä tai yhteisö, jonka kanssa toimintaa toteutetaan. Innostamisen kohteena opinnäytetyössämme oli nuorten ryhmä, joka järjesti tapahtuman osallistavassa prosessissa. Näiden kolmen tahon taustalla on myös aina neljäs osapuoli eli se instituutio, viranomainen, yhdistys tai muu organisaatio, jonka tukemana toiminta kulloinkin käy mahdolliseksi. (Kurki 2000: 46-47.) Neljäs osapuoli kohdallamme oli Harjun nuorisotalo ja laajemmin Helsingin kaupungin nuorisoasiankeskus, jonka raamit ja toimintalinjaukset meidän oli otettava toiminnassamme huomioon.

5.4.4 Innostamisen tehtävät ja innostaminen ilmiönä

Innostamisen tehtävät perustuvat ihmisten omaan osallistumiseen. Ne eivät kuulu pelkästään innostajalle, vaan vastuu toiminnasta on kaikkien osallistujien yhteinen. Innostajan rooli vaihtelee ryhmän vaiheen mukaan. Hänen roolinsa korostuu erityisesti toiminnan alkuvaiheessa. Innostaminen on perusluonteeltaan aina sekä yhteistä kokemista että samalla jokaisen osallistujan persoonallista kokemista, joka heijastuu yhteisen kokemisen kautta. (Kurki 2000: 77-78.)

Innostamisessa ilmapiiri, jossa toimitaan, on äärimmäisen tärkeä. Toiminnan tulee tapahtua vapauden ilmapiirissä siten, että ihmisten itse on mahdollista olla koko ajan oman kulttuurinsa luojia. (Kurki 2000: 135.) Pyrimme mahdollistamaan avoimen ja vapaan ilmapiirin koko prosessimme ajan. Innostamista ilmiönä luonnehtivat spontaanius, ilmaisun herkkyys, vapaus ja luovuus (Kurki 2000: 83).

Innostaminen on aina ryhmien ja niihin kuuluvien ihmisten liikkeelle saattamista (Kurki 2000: 89). Peruslähtökohtana paikan valinnassa on lähteä sieltä, missä ihmiset ovat. On tärkeää, että toimintapaikat ovat sellaisia, etteivät ne sulje pois ketään, edes pientä vähemmistöä. (Kurki 2000: 147.) Tästä syystä valitsimme toimintaympäristöksemme nuorisotalon, joka on avoin kaikille nuorille. Lähtökohtana innostamiseen yleensä on, että innostamisen toiminta tapahtuu ihmisten vapaa-aikana. Innostamisen avulla ihmiset voivat löytää arkipäiväänsä yhä syvempää persoonallista merkitystä. (Kurki 2000: 147.)

5.4.5 Innostajan tehtävät ja ominaisuudet

Kaikki ihmiset eivät sovi innostajiksi, sillä innostaa ei voi, jollei itse ole innostunut. Innostamisen ydin on syvä humanisuus. Innostamisen tavoitteena on ylläpitää ihmisten henkilökohtaista turvallisuutta heidän jokapäiväisessä elämässään. Samalla innostaminen elävöittää ihmisten yhteisöllistä henkeä ja tunne-elämää, mikä ei yleensä ole riittävästi mahdollista tavanomaisen sosiaalipalvelun piirissä. (Kurki 2000: 80.) Innostajan ammatillisena tehtävänä on toimia sosiaalisten prosessien liikkeellepanijana. Innostaja on esimerkki, ryhmänjohtaja ja kasvattaja. Innostava toiminta lähtee kuitenkin ihmisistä itsestään, ei työntekijöistä. Innostaminen perustuu ihmisten välisiin suhteisiin ja sen tavoitteena on vahvistaa yhteisön kulttuurisia arvoja. (Kurki 2000: 81.)

Innostajan omat asenteet, odotukset, uskomukset ja persoonalliset piirteet ovat oleellisen tärkeitä. Innostajan on luotettava ryhmänsä jäsenten ominaisuuksiin ja kykyihin ratkaista itse omat ongelmansa ja kehittyä eteenpäin. Hänen täytyy osata ratkaista konflikteja, kohdata ongelmia ja vähentää jännitteitä. Innostajan täytyy myös osata "johtaa johtamatta", eli hänellä pitää olla riittävästi persoonallisuutta yllyttämiseen ja herättelyyn ilman määräilyä. Hänen tulee kyetä hyväksymään toisten tekemät aloitteet. Hänellä pitää myös olla kyky omistautua ja organisoida suuri määrä asioita ja ihmisiä. (Kurki 2000: 83.) Innostamisen projektien toteuttamisen perustaksi on tunnettava se todellisuus, jossa toiminnan on tarkoitus tapahtua (Kurki 2000: 98).

5.4.6 Osallisuus osana sosiokulttuurista innostamista

Osallistuvat ihmiset ovat innostamisen ydin. Innostamisen metodologinen lähtökohta on aina ihmisten oma osallistuminen. (Kurki 2000: 88.) Innostamisen toiminnan osallistava metodologia tarkoittaa käytännössä sitä, että ihmiset toimivat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa yhteisten päämäärän suuntaan. Innostamisen tavoite on tuon toiminnan, osallistumisen, avulla saada aikaan muutoksia yhteiskunnassa. (Kurki 2000: 89.) Oleellista on, miten ihmiset saadaan oikeasti osallistumaan. Miten löydetään tasapaino ihmisten oman osallistumisen ja heidän tarvitsemansa ohjauksen välillä? (Kurki 2000: 91.) Tämä osoittautui haasteelliseksi prosessimme aikana, sillä nuoret tarvitsivat usein hyvinkin aikuisjohtoista ja -organisoitua toimintaa.

Sosiokulttuurisessa innostamisessa toiminnan perustana on yhteisöllinen suhde. Aidon yhteisön rakentuminen on sosiokulttuurisen innostamisen onnistumisen perusedellytyksiä. Toiminta tapahtuu yhdessä niiden ihmisten kanssa, jotka jakavat yhteisen tietoisuuden ja tavoitteet paremmasta arkipäivästä. Innostava toiminta voi muovata rakenteita uudelleen. Innostamisen toiminnan pohjaksi tarvitaan siksi laadultaan yhteisöllisiä vuorovaikutussuhteita. Aitoihin yhteisöllisiin suhteisiin liittyvä sitoutuminen toimintaan ja toiminnan kokeminen merkitykselliseksi. (Kurki 2000: 129.) Yhteiseksi voidaan aidossa mielessä nimittää vain sellaista sosiaalisen suhteen muotoa, jonka välityksellä sosiaalinen toiminta on yhteisten intressien ja arvojen ohjaamaa. (Kurki 2000: 130.)

Innostaminen lähtee herkistämisestä ja motivoinnista. Ilman herkistymistä ja motivoitumista ei aitoa osallistumista synny. Eräs tärkeä innostajan perusvalmius onkin kyky

ihmisten herkistämiseen. Motivoitumisen perustana ovat ihmisten omat kulttuuriset tarpeet, se mitä ihmiset itse tahtovat. Herkistyminen tarkoittaa puuduttavaa arkipäiväänsä elävien ihmisten herättelemistä, heidän tietoisuutensa koskettamista. Motivoinnissa herätellään juuri tiettyjä intressejä eli saadaan ihmisen huomio kiinnittymään johonkin sellaiseen toimintaan, jonka he kokevat subjektiivisesti, oman elämänsä kannalta arvokkaaksi ja merkitykselliseksi. Pohjaksi herkistymiselle ja motivoitumiselle tarvitaan informaatiota todellisuudesta. Tehtyjen tutkimusten tulokset täytyy välittää elävästi myös niille ihmisille, joita asia koskee. (Kurki 2000: 133.)

Herkistäminen ja motivointi on turhaa, jos toimintaa ei synny. Toimintaa synnyttäessä on lähdettävä sieltä, missä ihmiset ovat, heidän arkipäivästään ja elämismaailmastaan. Koska toiminnan ydin on ihmisten oma osallistuminen, tulee innostajien työ vähitellen ammatillisessa mielessä tarpeettomaksi, kun ihmiset kykenevät itse ottamaan yhä enemmän vastuuta omasta toiminnastaan. (Kurki 2000: 136.) Ammatillisia innostajia tarvitaan vain siihen saakka, kunnes ihmiset ovat itse kypsyneet ottamaan vastuun toiminnastaan. Usein innostajilla on aluksi tärkeä rooli toimintojen alkuun saattamisessa. (Kurki 2000: 136-137.)

6 Osallistava ja innostava prosessi

6.1 Kehittämistehtävänä uusi osallisuutta tukeva menetelmä

Opinnäytetyömme kehittämistehtävänä oli ottaa käyttöön uusi toimintamuoto nuorisotyöhön, joka mahdollistaa nuorten aidon osallisuuden. Tällaisia menetelmiä käyttäen nuorisotoiminnassa osallisuus ei jää ainoastaan mielipiteen kysymisen tasolle. Konkreettisten menetelmien käyttäminen takaa sen, että osallisuus voi todella toteutua. Kehittämässämme toimintamuodossa nuoret pääsevät itse suunnittelemaan, järjestämään ja toteuttamaan tapahtuman nuorisotalolle. Tapahtumaa suunniteltiin yhdeksällä tapaamiskerralla, jotka toteutettiin sosiokulttuurisen innostamisen periaatteilla. Opinnäytetyömme tärkein tavoite oli nuorten osallisuuden toteutuminen prosessin kaikissa vaiheissa.

Kymmenen kuukauden pituisessa innostavassa ja osallistavassa prosessissamme oli mukana neljä nuorta. Prosessin tuotoksena nuoret järjestivät pikkujoulutapahtuman Harjun nuorisotalolle joulukuussa 2012. Uuden toimintamuodon kehittämisen lisäksi

prosessin tarkoituksena oli luoda siihen osallistuville nuorille mahdollisuus osallistumiseen, tuoda omaa ääntään kuuluviin ja sitä kautta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin Helsingissä. Tavoitteenamme oli sosiokulttuurisen innostamisen mukaisesti, että roolimme pienisi projektin edetessä ja nuoret ottaisivat mahdollisimman paljon vastuuta tapahtuman järjestämisestä. Näin nuorten ääni ja toimijuus pääsisivät parhaiten esille.

6.2 Prosessin suunnittelu alkaa

Opinnäytetyöprosessimme alkoi maaliskuussa 2012. Prosessin alkuvaiheessa selvitimme eri alueiden nuorisotalojen kiinnostusta lähtee yhteistyökumppaniksemme. Usea nuorisotalo osoitti kiinnostusta opinnäytetyötämme kohtaan. Lopulta päädyimme yhteistyöhön Harjun nuorisotalon kanssa. Harjun nuorisotalolla käyvät nuoret asuvat eri puolilla Helsinkiä, joten katsoimme keskeisen sijainnin edistävän monipuolisemman joukon osallistumista projektin tekoon. Lähiöissä sijaitsevien nuorisotalojen ilmapiiri on usein ”sisäänpäin lämmennyt”, jolloin uusien tulokkaiden voi olla hankala tulla toimintaan mukaan. Keskustan nuorisotalot koetaan kuitenkin usein paikoiksi, jonne kaikilla halukkailla on mahdollisuus tulla. (Gretchel 2011: 21-23.) Harjun nuorisotalo on avoin kaikille Helsingin nuorille, eikä se velvoita nuorisotalon jäsenkorttia kävijöiltään.

Ennen varsinaista projektin aloitusta keskustelimme Harjun nuorisotalon esimiehen, Nordin Ben Hmidoun, kanssa siitä, miten saisimme innostettua nuoria mukaan prosessiin. Hmidou lupasi kertoa projektistamme nuorisotalolla erilaisten kerhojen yhteydessä. Esittelimme ideamme nuorisotalolla sillä hetkellä paikalla oleville nuorille. Paikalla olleet nuoret kiinnostuivat projektista. Kerroimme heille pitävämme tarkemman infotilaisuuden projektistamme, johon he voisivat vapaasti pyytää mukaan asiasta kiinnostuneita kavereitaan. Osallistimme siis paikalla olevia nuoria levittämään sanaa projektista eteenpäin.

Toukokuussa järjestämäämme infotilaisuuteen saapui kahden jo aiemmin tapaa- maamme nuoren lisäksi yksi uusi nuori. Nuoret kertoivat, että he tuntevat myös muita projektista kiinnostuneita, jotka eivät päässeet paikalle. Kerroimme, että myös he ovat tervetulleita mukaan. Infotilaisuudessa kerroimme itsestämme ja projektista osana opinnäytetyötämme. Nuoret kyselivät sosionomin ammatista ja jaoimme myös ajatuksi- amme nykypäivän yhteiskunnasta ja Helsingissä järjestettävistä tapahtumista. Nuoret kokivat, että useimmiten Helsingissä järjestettävät kiinnostavat tapahtumat ovat suun-

nattu täysi-ikäisille. Herkistimme nuoria pohtimaan, voisivatko he projektin avulla tuoda muutosta esimerkiksi tähän seikkaan.

Innostimme nuoria projektiin omien kiinnostuksiensa kautta. Innostaminen lähtee hermistä ja motivoinnista. Ilman hermistystä ja motivoitumista ei aitoa osallistumista synny. Motivoinnissa herätellään juuri tiettyjä intressejä eli saadaan ihmisen huomio kiinnittymään johonkin sellaiseen toimintaan, jonka he kokevat oman elämänsä kannalta arvokkaaksi ja merkitykselliseksi. (Kurki 2000: 133.) Pyrimme motivoimaan nuoria lähtemään mukaan projektiin korostamalla, että he saavat itse olla päätösvaltaisia kaikissa tapahtumaan ja sen suunnitteluun liittyvissä asioissa. Halusimme tehdä nuorille alusta alkaen selväksi, että roolimme projektissa on olla tukena ja apuna, mutta tapahtuman on tarkoitus muovautua heidän omien kiinnostustensa mukaan. Infotilaisuuden jälkeen paikalla olleet nuoret kertoivat olevansa innostuneita lähtemään mukaan projektiin.

Kesän alussa tapasimme vielä projektiin tässä vaiheessa mukaan lähteneet nuoret ennen kesälomataukoa. Tässä tapaamisessa nuoret määrittivät raamit prosessille. Olimme aiemmin pyytäneet nuoria pohtimaan, millaisessa projektiryhmässä he haluavat työskennellä ja miten toimitaan silloin, jos uusia nuoria haluaa osallistua projektin tekoon kesken prosessin. Nuoret kertoivat tullessaan siihen tulokseen, että haluavat syksyllä kokoontuvan suunnitteluporukan pysyvän koko prosessin ajan samana. Nuoret halusivat siis pitää projektin suunnitteluryhmän suljettuna, niin ettei siihen voisi tulla mukaan kesken prosessin. He määrittivät myös, että projektista kiinnostuneet voidaan ottaa mukaan järjestämään tapahtumaa tai esimerkiksi esiintymään tapahtumassa. Uusien, kesken matkaa kiinnostuneiden roolit nuoret organisoisivat itse. Prosessissamme siis mahdollistettiin osallisuus kaikille prosessista kiinnostuneille. Sovimme, että aloitamme tapahtuman varsinaisen suunnittelun elokuussa, kesälomien päätyttyä.

Harkitsimme ottavamme yhteyttä nuorten vanhempiin ennen prosessin käynnistymistä. Päädyimme kuitenkin siihen, että nuorten osallistuminen ei saa jäädä vanhempien suostumuksesta kiinni. Kaikille nuorille on mahdollistettava samanlaiset lähtökohdat osallisuuteen opinnäytetyöprosessissamme, vanhempien mielipiteestä riippumatta. Päätimme jättää kysymättä vanhempien lupaa prosessiin myös nuorisotalon yleisten toimintakäytänteiden linjassa pysyäksemme. Harjun nuorisotalolla pyörii jatkuvasti erilaisia kursseja ja projekteja, kuten esimerkiksi bändipaja ja dj-kurssi, joihin osallistua-

seen nuori ei tarvitse vanhemman suostumusta. Näihin riittää, että nuori ilmoittautuu mukaan itse. Juttelimme nuorten kanssa asiasta ja he kertoivat vanhempiansa jo tietävän projektista, johon heidän vanhempansa suhtautuivat myönteisesti. Myös nuoret kokivat, ettei meidän tarvitse ottaa yhteyttä heidän vanhempiinsa.

6.3 Prosessi käyntiin

Otimme nuoriin yhteyttä sähköpostitse elokuun alussa ja pyysimme heitä sopimaan keskenään kaksi tapaamispäivää viikolle 34. Emme ehdottaneet valmiita tapaamispäiviä, jotta nuorten tunne osallisuudesta vahvistuisi myös käytännön järjestelyjen myötä. Tapahtuman suunnitteluryhmä muodostui syksyn ensimmäisellä tapaamiskerralla. Se koostui neljästä nuoresta, joista yksi tuli mukaan vasta tällä tapaamiskerralla. Tapahtuman suunnitteluryhmän nuoret, kaksi poikaa ja kaksi tyttöä, olivat 14-17-vuotiaita. Tapaamiskerran tarkoituksena oli, että tutustuisimme toisiimme leikkimielisten tehtävien sekä vapaan keskustelun ohessa. Halusimme varata prosessin alussa aikaa tutustumiseen, jotta luottamus ja yhteisöllisyyden tunne voisivat syntyä.

Emme suunnitelleet tapaamiskerroille tarkkoja raameja, ettei nuorille tulisi tunnetta siitä, että tapaamiset ovat ohjaajavetoisia. Tämä olisi ollut ristiriidassa osallisuuden tunteen syntymisen kanssa. Mietimme kuitenkin ensimmäisille tapaamisille muutamia toiminnallisia menetelmiä, joiden avulla ilmapiiri rentoutuisi ja pääsisimme tutustumaan toisiimme. Toteutimme esimerkiksi tehtävän, jossa kunkin tuli kirjoittaa paperille kolme totuutta ja yksi valhe itsestään. Papereita vaihtaessamme koetimme arvata, mikä kohta ei pitänyt paikkaansa. Leikki rentoutti ja vapautti tunnelmaa. Sen avulla saimme myös tietää uusia ja yllätyksellisiä asioita toisistamme. Toiminnallisten leikkien lisäksi halusimme käyttää aikaa toisiimme tutustumiseen vapaamuotoisen keskustelun lomassa. Nuoret olivat kuitenkin innokkaita aloittamaan tapahtuman suunnittelun jo ensimmäisellä tapaamiskerralla.

Vesikansa puhuu demokraattisesta toimintakulttuurista. Se tarkoittaa aktiivisen osallistumisen kulttuuria, jossa kaikki jäsenet ovat varteenotettavia osapuolia siinä mitä tapahtuu ja mitä tehdään. Kaikki voivat olla tasavertaisesti asioiden alkuunpanijoita ja toteuttajia. Yhteistoiminnallisuus luo myönteistä yhteisöllisyyttä, joka vapauttaa ihmiset toimimaan omana itsenään, vapaasti ja luovasti. Avoin ja luova ilmapiiri synnyttää hyviä keskusteluja, joissa ihmiset uskaltavat rehellisesti kertoa omista ajatuksistaan. Jokai-

selle annetaan tilaa ilmaista mielipiteensä sekä mahdollisuus tulla kuulluksi ja huomioonotetuksi, kun yhteisön asioista päätetään. Demokraattinen toimintatapa vaatii aikaa: on kuunneltava toisia, pohdittava omaa suhtautumista, sovellettava eri näkökulmia ja neuvoteltava toimivia kompromisseja sekä ratkottava monimutkaisia käytännön ongelmia. (Vesikansa 2002: 25.)

Prosessissa ja tapaamisissa nuorten kanssa sovelsimme seuraavaa demokraattisen toimintakulttuurin mallia:

1. Ensimmäisessä vaiheessa nostetaan esille asioita, joiden suhteen halutaan tehdä jotain. Tässä vaiheessa on tarkoitus jäsentää, millä tavoin kysymys hahmottuu yhteisön eri jäsenille. Tutkitaan, onko hyvin erilaisia näkökulmia ja löytyykö keskenään ristiriitaisia suhtautumistapoja.
2. Valitaan projekti, jota aletaan toteuttaa. Tässä vaiheessa esille nostetut ideat muovataan konkreettisiksi ja havainnollisiksi ehdotuksiksi, joihin kaikki jäsenet voivat ottaa kantaa. Lopuksi valitaan demokraattisesti se hanke, jota aletaan toteuttaa.
3. Projektia toteutetaan yhteistyössä. Tässä vaiheessa on olennaista huolehtia siitä, että kaikki pysyvät mukana asiassa. On välttämätöntä kokoontua riittävän usein toteamaan, millä tavoin asia etenee ja tarvitaanko tarkistuksia suunnitelmiin.
4. Lopuksi on tärkeää juhlia ja muistaa kiitoksin mukana olleita.

(Vesikansa 26-27 nuoret toimijoina.)

Innostamisen prosessille asetettu yleisteema toimii prosessin alkuunpanijana (Kurki 2000: 92). Ensimmäisissä suunnittelutapaamisissa herkistimme nuoria pohtimaan heille merkityksellisiä asioita, joihin he toivoivat muutosta yhteiskunnassamme. Jo kevään tapaamisissa nuoret olivat tuoneet esille kiinnostustaan katutaideita kohtaan ja aihe nousi jälleen esiin. Nuoret halusivat vaikuttaa katutaiteen arvostukseen. He olivat sitä mieltä, ettei katutaideita arvosteta tarpeeksi, eikä sille ole luotu tarpeeksi toiminnan mahdollisuuksia. Nuoret kokivat, että Helsingissä järjestetään jonkin verran katutaiteeseen liittyviä tapahtumia ja konsertteja, mutta ne ovat usein suunnattu täysi-ikäisille. Aiheesta nuoret olivat yksimielisiä. Sovelsimme Vesikansan demokraattisen toimintakulttuurin mallia jäsentämällä, miten katutaide hahmottuu ryhmän nuorille. Kaikki ryhmän nuoret katsoivat katutaiteen pitävän sisällään erityisesti graffititaidetta, tanssia ja erilaisia flash mob –tempauksia. Nuoret halusivat yksimielisesti nostaa katutaiteen tapahtuman pääteemaksi.

Yleisteeman löydyttyä kannustimme nuoria ideoimaan asioita katutaide -teeman ympärille. Suunnitteluprosessin alussa käytimme ideoimisen apuna ns. brainstorming –menetelmää, jossa tarkoituksena on listata ylös kaikki mieleen tulevat ideat riippumatta

siitä, ovatko ne käytännössä toteutuskelpoisia. Valitsimme menetelmän, jotta jokaisella olisi mahdollisimman matala kynnyks tuoda esiin omia ajatuksiaan ja ideoitaan. Tämä mahdollisti osallisuuden kokemuksen alusta asti. Innostimme nuoria kertomaan rohkeasti epärealistisiltakin tuntuvista ideoista ja ajatuksistaan siitä, mitä tapahtuma voisi pitää sisällään. Painotimme, että suunnittelun alkuvaiheessa ei kannata miettiä liikaa, mikä todella voisi onnistua, vaan tärkeämpää olisi tuoda rohkeasti omia ideoitaan esille.

Innostaessamme nuoria tapahtuman suunnitteluun, kaikki eivät lähteneet siihen yhtä helposti mukaan. Uutena mukaan tullut tyttö pohti ääneen, voisiko tapahtuma ylipäättään onnistua. Yritimme keskustella siitä, miksi hän epäilee tapahtuman onnistumista. Syytä tälle hän ei sillä hetkellä osannut kertoa. Myöhemmin tapahtuman toteuduttua hän kertoi, että alkuvaiheessa tapahtuma tuntui liian isolta ja epärealistiselta toteuttaa. Hän ei ollut kuullut aiemmin, että nuoret olisivat toteuttaneet vastaavaa. Tämän nuoren kohdalla tarvittiinkin vielä enemmän herkistämistä ja motivointia.

Pyrimme vakuuttamaan tapahtuman onnistumista epäilevää tyttöä rohkaisemalla häntä, että tapahtumalla oli hyvät edellytykset onnistua. Lisäksi korostimme, että osallistuminen tapahtuman järjestämiseen on täysin vapaaehtoista ja projekti perustuu nuorten omaan tahtoon olla mukana. Epäilyistään huolimatta tyttö kertoi haluavansa olla mukana. Kolme alusta asti mukana ollutta nuorta osallistui ensimmäisillä tapaamiskerroilla ideointiin aktiivisesti, mutta uusi tyttö oli passiivisempi, eikä tuonut aluksi ideoitaan esiin. Rohkaisimme ja kannustimme tyttöä häntä tuomaan esiin mielipiteitään. Lopulta hän toi esiin näkemyksiään rohkeasti. Hän kaipasi enemmän herkistämistä ja motivointia kuin muut, jotta alkoi uskoa tapahtuman onnistumiseen ja näin osallistui myös aktiivisemmin suunnitteluun.

Suunnitteluvaiheessa nuoret toivat esiin ideoita erilaisista työpajoista, joita he voisivat itse ohjata. Kaikki neljä nuorta harrastivat aktiivisesti joko tanssia, musiikkia tai erilaisia kädentaitoja, joten heillä oli hyvät valmiudet toimia itse työpajojen vetäjinä. Kannustimme nuoria hyödyntämään tapahtumassa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan. Suunnittelun edetessä ideat konkretisoituivat ja nuoret joutuivat tekemään valintoja ideoimiensa työpajojen välillä, sillä kaikkia niitä ei ollut mahdollista toteuttaa tapahtumassa. Nuoret ottivat huomioon, että jokaisen toivoma työpaja pääsee mukaan ohjelmaan. Nuorten harrastuksissaan hankkimia taitoja hyödynnettiin työpajoissa, niin

että he pystyivät itse vetämään pajoja. Työpajojen lisäksi nuoret halusivat yhteen esiintymään tapahtumaan. Kun nuoret olivat saaneet suunniteltua tapahtuman rungon, tapaamisissa keskityttiin miettimään käytännön järjestelyjä, kuten aikatauluja, materiaalihankintoja ja tilojen käyttöä.

6.4 Tapaamisten luonne

Jokainen nuorista otti osaa tapahtuman suunnitteluun juuri sen verran kuin itse halusi. Osallisuudessa onkin tärkeää saada vaikuttaa oman tahtonsa mukaisesti (Horelli ym. 2002: 43). Ideoita syntyi alusta asti paljon ja kaikki kirjattiin ylös. Nuorten kanssa oli helppo päästä vauhtiin tapahtuman suunnittelussa, sillä he olivat kiinnostuneita samantyyppisistä asioista. Suurin haaste alussa oli se, että nuorten osallistumisaste, motivaatio ja innostuminen eivät olleet keskenään samaa tasoa.

Opinnäytetyömme lähtökohtana oli, että osallisuus syntyy ennen kaikkea vapaaehtoisuudesta. Jokaisella osallistujalla oli aidosti oikeus valita, lähteekö mukaan prosessiin ja jokainen nuori osallistui siihen omasta tahdostaan. Painotimme vapaaehtoisuutta myös prosessin edetessä. Halusimme tehdä nuorille selväksi, että opinnäytetyömme ei epäonnistu, vaikka nuorten tahto olla projektissa mukana muuttuisi. Jokainen neljästä nuoresta oli kuitenkin mukana loppuun saakka.

Nuorten suunnitellessa tapahtumaa tarkoituksenamme oli herätellä nuoria miettimään asioita eri näkökulmista. Emme kuitenkaan antaneet heille valmiita vastauksia heitä mietityttäviin kysymyksiin. Toimimme vaihtoehtoisia näkökulmia keskusteluun ja rohkaissimme nuoria tekemään päätökset itse. Tapaamisissa pyrimme herättelemään nuoria pohtimaan esimerkiksi käytännön järjestelyihin liittyviä asioita, mutta pyrimme tietoisesti olemaan johdattelematta nuoria mihinkään tiettyyn suuntaan. Suunnitteluvaiheessa nuoret toivoivat, että myös me osallistuisimme ideointiin. Keskityimme kuitenkin kannustamaan nuoria heidän jo esiin tuomissa ideoissa ja niiden kehittämisessä sen sijaan, että olisimme esittäneet omia ideoitamme. Annoimme runsaasti myönteistä palautetta nuorten hyvistä ideoista ja innostimme nuoria kehumalla niitä. Osallistavan innostajan roolissa emme tuoneet esille omia ideoitamme, jotta nuorten osallisuus toteutuisi. Omien ideoidemme ehdottaminen tapahtumaan liittyen olisi ollut ristiriidassa osallisuuden kanssa.

Innostamisen tehtävät perustuvat ihmisten omaan osallistumiseen. Ne eivät kuulu pelkästään innostajalle, vaan vastuu toiminnasta on kaikkien osallistujien yhteinen. Innostaminen on perusluonteeltaan aina sekä yhteistä kokemista että samalla jokaisen osallistujan persoonallista kokemista, joka heijastuu yhteisen kokemisen kautta. (Kurki 2000: 77-78.) Innostamisen yhteisöllisen luonteen vuoksi emme suunnitelleet valmiita raameja tapaamisille. Tapaamiset muodostuvatkin yhteisesti, kaikkien osallistujien vaikutuksesta. Näin tapaamisemme muokkautuivat osallistujien toiveen, kiinnostuksen ja sen hetkisen olotilan mukaan. Olimme kuitenkin selkeästi organisoijien roolissa, sillä pidimme huolta että asiat etenevät aikataulun mukaisesti. Halusimme antaa nuorille kuvan, että vastuu tapaamisten muotoutumisesta ja asioiden eteenpäin viemisestä oli myös heillä.

Projektin puolivälissä meillä heräsi huoli siitä, saavatko nuoret tehtyä tapahtuman kannalta välttämättömät asiat ajoissa. Tämä johtui siitä, ettemme olleet tavanneet nuoria kuukauteen, sille he eivät olleet vastanneet tapaamisaikaehdotuksiimme. Tässäkin tilanteessa halusimme kuitenkin säilyttää vastuun tapahtuman järjestämisestä nuorilla, emmekä ruvenneet tekemään järjestelyitä heidän puolestaan. Ilmaisimme kuitenkin avoimesti huolestamme nuorille. Nuoret itse kokivat että huolestamme on turha, joten päätimme luottaa nuorten omaan aktiivisuuteen asioiden hoidossa. Nuoret järjestivätkin keskenään tapaamisen, koska emme päässeet heidän ehdottamanaan päivänä paikalle. Tästä annoimme nuorille reilusti myönteistä palautetta. Innostamisen tavoitteet toteutuivat nuorten tavatessa keskenään, sillä he saivat silloin asioita vietyä eteenpäin ilman aikuisen läsnäoloa.

Innostajan rooli vaihtelee ryhmän vaiheen mukaan. Hänen roolinsa korostuu erityisesti toiminnan alkuvaiheessa. (Kurki 2000: 77-78.) Prosessin aikana roolimme pieneni ja nuorille tuli yhä enemmän vastuuta tapahtumaan liittyvistä konkreettisista käytännön järjestelyistä. Suunnitteluvaiheessa roolimme korostui innostajina, kun herkistimme nuoria pohtimaan itsensä ja yhteiskunnan kannalta merkityksellisiä asioita. Läpi projektin roolimme organisoijina oli tärkeä. Organisoimme tapaamiset ja sovimme nuorten kanssa kullekin kuuluvista vastuista. Roolimme myönteisen palautteen antajina ja kannustajina oli myös tärkeä. Lopussa roolimme painottui etenkin asioista muistutteluun ja sen varmisteluun, että nuoret hoitavat sovitut asiat ajallaan.

Prosessin aikana pohdimme jatkuvasti omaa rooliamme nuorten projektissa. Innostaja on lähinnä tuki, koordinoija, motivoija ja herkistäjä. Tällaisessa roolissa pysyminen vaatii jatkuvaa itsetutkiskelua ja valintojen perustelua. Innostettavien ja innostajien suhde perustuu tasavertaiseen minä-sinä-dialogiin, jossa jokaisen ihmisen persoonallista arvokkuutta ja autonomiaa kunnioitetaan. (Kurki 2008: 107.) Muistutimme itseämme jatkuvasti siitä, ettemme johdattelisi nuoria suuntaan tai toiseen. Keskustelimme nuorten kanssa dialogisesti, arvostaen heidän mielipiteitään ja ajatuksiaan. Avoimen ja keskusteleavan ilmapiirin avulla pyrimme luomaan mahdollisuuden siihen, että jokaisella oli tilaa esittää omia mielipiteitään. Innostamisen ilmapiiri onkin tärkeä ja toiminnan tulee tapahtua vapaassa ilmapiirissä (Kurki 2000: 135).

Teimme osallistavan innostajan roolimme selväksi myös nuorille. Kerroimme, että tarkoituksenamme ei ole antaa valmiita ideoita tai rajoittaa nuorten ideoita. Sen sijaan autoimme nuoria heidän tarvitsemallaan tavalla, organisoimme, olemme taustatukena ja kannustamme eteenpäin. Kerroimme välttävämme auktoriteettista roolia ja pyrkivämme tasavertaiseen dialogiin nuorten kanssa. Kävimme dialogia nuorten kanssa puhumalla heidän kanssaan puhekieltä, välttäen tietoisesti sosiaalialan terminologiaa, jotta nuoret tuntuivat olevansa kanssamme samalla tasolla ja ymmärtäisimme toinen toisiamme. Keskusteluissa asetuiimme heidän kanssaan samalle tasolle ja vältimme virallisten totuuksien määrittelyä ylhäältä käsin.

6.5 Prosessin tuotos: Kulttuuripikkujoulut Harjun nuorisotalolla

Ennen varsinaista tapahtumapäivää tapasimme yhteensä yhdeksän kertaa nuorten kanssa. Ensimmäiset kolme tapaamista käytettiin tapahtuman sisällön suunnittelemiseen ja loput kuusi tapaamista sisälsivät käytännön asioiden suunnittelua ja järjestelyjä. Lisäksi tapasimme säännöllisesti Harjun nuorisotalon vastaavaa ohjaajaa Nordin Ben Hmidouta, joka auttoi meitä käytännön järjestelyissä. Nuoret olivat päättäneet, että tapahtuman mainostus aloitetaan tapahtumaa edeltävällä viikolla ja tarvitsevat hankitaan tapahtumaa edeltävänä päivänä. Nuoret olivat valinneet tapahtuman ajankohdaksi lauantain 1.12.2012. Tapahtumapäivänä valmistelut aloitettiin hyvissä ajoin. Kulttuuritapahtuma alkoi kello 17.00 ja päättyi kello 21.00.

Nuoret olivat ideoineet kulttuuritapahtuman alusta loppuun. He myös vastasivat sen toteutuksesta kaikilta osin. Kulttuuripikkujoulutapahtuma oli suunnattu 13- 17 –vuotiaille

helsinkiläisille nuorille ja tavoitteena oli, että tapahtumaan osallistuisi useita kymmeniä nuoria eri puolilta Helsinkiä. Tapahtuma sisälsi neljä erilaista katutaiteeseen liittyvää työpajaa, joissa nuoret itse toimivat vetäjinä. Jokainen nuorista oli vastuussa oman pajansa suunnittelusta ja toteuttamisesta. Pajoissa opetettiin tanssia, DJ- laitteiden käyttöä, graffittien suunnittelua ja korujen tekoa kierrätysmateriaaleista. Lisäksi tapahtumassa esiintyi rap-yhtye Kemmuru.

Tapahtumapäivänä valmistelut aloitettiin hyvissä ajoin, useita tunteja ennen tapahtuman alkua. Tapahtumapäivän valmisteluihin sisältyi muun muassa leipomista ja Harjun nuorisotalon tilojen järjestelyä. Nuorten vastuulla oli hankkia kaikki tarvittavat materiaalit tapahtumaan. Nuoret olivat käyneet kierrätyskeskuksessa neuvottelemassa kierrätystavaroita koruntekopajaan, ostaneet graffitikaupasta tusseja, sekä hakeneet kaupasta tarjoiltavaa. Nuoret olivat myös itse leiponeet tapahtumaan. Nuoret olivat vastuussa kaikista tapahtumaan liittyvistä järjestelyistä, emmekä tehneet mitään nuorten puolesta. Nuoret vastasivatkin tapahtumasta alusta loppuun, ja näin osallisuuden kokemus tapahtuman järjestäjänä mahdollistui.

Ohjelma oli aikataulutettu alkavaksi kello 17:sta eteenpäin. Osallistujia tapahtumaan ei kuitenkaan saapunut ensimmäiseen tuntiin, josta nuoret olivat selvästi pettyneitä. Innostimme heitä kuitenkin aloittamaan ohjelman osallistumalla ja heittäytymällä itse innokkaana nuorten vetämiin pajoihin. Näin tunnelma säilyi myönteisenä ja nuoret kokivat voivansa opettaa meillekin uusia asioita. Myöhemmin noin kuuden hengen porukka saapui paikalle ja osallistui nuorten pitämiin pajoihin. Ensimmäiset varsinaiset osallistujat nostivat nuorten mielialaa selvästi. Illan aikana Harjun nuorisotalon pikkujoulutapahtumassa vieraili noin viisitoista ihmistä. Kävijätavoite jäi siis toivottua pienemmäksi.

Nuorille jäi myönteinen tunne tapahtumasta. He kertoivat olevansa tyytyväisiä siitä, että tapahtumaan ylipäättään osallistui muita nuoria. Nuoret kertoivat kuinka heistä tuntui uskomattomalta, että he olivat itse järjestäneet onnistuneen tapahtuman. Jo heti tapahtuman jälkeen nuoret toivat esille, kuinka opettavainen prosessi oli ollut. He kertoivat, että tapahtuman ansioista he haluavat jatkossakin järjestää vastaavanlaisia tapahtumia ja vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin. Esitimme nuorille toiveen, että voisimme tavata vielä tapahtuman jälkeen ja keskustella prosessista. Nuoret suhtautuivat ehdotukseemme myönteisesti ja halusivat tavata vielä koko ryhmää. Tapaamisessa oli tarkoi-

tus myös juhlistaa prosessin päättymistä Vesikansan demokraattisen toimintakulttuurin mallin mukaisesti.

7 Arviointia prosessista

Prosessimme nuorten kanssa päättyi palautekeskusteluun, jossa juhlistimme onnistunutta tapahtumaa herkkujen kera. Osallisuuden kokemus liittyy siihen, kuinka vahvasti osallistuja kokee osallisuutta kaikissa prosessin vaiheissa. Nuorten omat projektit ovat keino neuvotella omasta tilasta ja pätevyydestä. (Gretschel 2002: 50.) Tähän pyrimme luomaan opinnäytetyöllämme mahdollisuuden. Osallisuus on jokaisen ihmisen subjektiivinen tunne, joten halusimme keskustella tapahtuman jälkeen nuorten kanssa siitä, millaisia ajatuksia projektiin osallistuminen heissä herätti. Tässä kappaleessa arvioimme prosessia nuorten palautteen, sekä omien kokemuksiemme pohjalta.

7.1 Prosessi loi oppimiskokemuksia

Nuoret kertoivat yleistunteen koko tapahtumasta ja sen järjestämisen prosessista olevan hyvä. Kaikki nuoret olivat sitä mieltä, että tapahtumaan kannatti lähteä mukaan. Heistä olimme olleet kannustavia ja motivoivia ohjaajia. Nuoret olivat eniten tyytyväisiä siihen, että he olivat itse järjestäneet hyvin onnistuneen tapahtuman. Ainoa mikä nuoria harmitti, oli osallistujamäärän vähäisyys. He olivat odottaneet paikalle kymmeniä osallistujia enemmän. Palautekeskustelussa oli kuitenkin mahdollisuus pohtia yhdessä, miksi kävijämäärä jäi odotettua pienemmäksi.

Keskustelimme mainostamisen vaikuttamisesta osallistujamäärään. Keskustelussa kävi ilmi, että nuoret ymmärsivät, että mainostuksen viivästyminen johtui heidän omasta toiminnastaan ja pitivät tätä opettavaisena kokemuksena. Toisaalta he toivat myös esiin, että olisivat toivoneet meidän painottavan tiedottamisen merkitystä vielä enemmän. Meidän ohjaajina olisikin kannattanut puhua enemmän myös mainostamisen merkityksestä ja yhteydestä osallistujamäärään, eikä ainoastaan muistutella mainostamisen aloittamisesta.

Nuoret kertoivat oppineensa omien sanojensa mukaan ”tosi paljon” asioita projektin aikana. Näistä he nostivat esiin erityisesti käytännön asioita tapahtuman järjestämiseen liittyen, kuten budjettilaskelman tekemisen ja rahoituksen hakemisen. Nuorille jäi prosessista tunne, ettei tapahtuman järjestäminen ollutkaan niin vaikeaa, kuin he aluksi olivat kuvitelleet. Lisäksi he uskoivat pystyvänsä prosessin ansiosta myös tulevaisuudessa järjestämään tapahtumia ja vaikuttamaan muilla tavoin, jatkossa jopa ilman aikuisen organisointia.

Loppukeskustelussa nousi myös esiin, kuinka eräät nuorista olivat kokeneet joutu-neensa ottamaan vastuuta myös muiden tehtävistä, jos niitä ei ollut hoidettu. ”Tuntu, et joutu olemaan vastuussa myös muista.” Aktiivisempia nuoria harmitti muiden vähäisempi vastuunottaminen. ”Ite joutu tekee paljon, jos puolet oli pois tapaamisista.” Tämän pohjalta keskustelimme yhteisvastuun merkityksestä. Tapahtumassa vähemmän aktiivisempina olleet nuoret ymmärsivätkin palautekeskustelussa, että heidän tekemätömyytensä oli aiheuttanut lisätöitä toisille. Tässä vaiheessa he ymmärsivät, että heidän olisi pitänyt hoitaa itselle nimetyt työt ajoissa yhteisvastuun takia. Paitsi tapahtuma ja sen järjestäminen, myös palautekeskustelu oli nuorille oppimiskokemus.

7.2 Vastuualueet lisäsivät osallisuutta

Nuorten palautteen mukaan henkilökohtaiset vastuualueet lisäsivät tunnetta osallisuudesta ja oman panoksen merkittävydestä. Jokaisella nuorella oli prosessin aikana oma vastuutehtävänsä. Nuoret neuvottelivat tehtävistä keskenään ja jokainen otti vastuulleen sellaisia tehtäviä, joista koki pystyvänsä olemaan vastuussa eli uskoi osaa-vansa ja ehtivänsä hoitaa. Nuoret kertoivat, että heidän motivaationsa nousi, kun tapahtumaan liittyvät vastuualueet jaettiin. Nuoret kokivat rahoitusvastaavan, aikataulu-vastaavan ja budjettivastaavien jaon lisänneen vastuunottoa tapahtumasta. Sovimme nuorten kanssa selkeät tehtävät ja määräajan, mihin mennessä ne tulisi hoitaa. Nuoret tunsivat olevansa vastuussa omista vastuualueistaan ennen kaikkea muulle ryhmälle. Tapahtuman jälkeen he kertoivatkin, että oma vastuualue lisäsi projektin merkittävyyttä. Eräs nuori kuvasi vastuualueiden jakamista näin: ”Kun tuli tehtäviä ja aikataulu, tuntu et ehkä ne muut tarvii mua siellä. Et pitää oikeesti tehdä jotain. Aluks oli vaan istumist ja puhumist, tylsää ideoimist. Sillon en uskonu et tää tapahtuma voi toteutuu.” Hän olisi toivonut, että vastuualueita olisi jaettu jo aiemmassa vaiheessa.

Erään nuoren vastuulla oli budjettilaskelman tekeminen. Budjettilaskelman tekeminen onnistui, kun tapahtuma oli jo valmiiksi suunniteltu. Prosessissa mukana olleet pojat tekivät rahoitushakemuksen budjettilaskelman pohjalta. Avustimme nuoria rahoitushakemuksen tekemisessä Sponssille. Sponssi on Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen myöntämä toimintaraha, joka on tarkoitettu helsinkiläisille nuorten toimintaryhmille projektien, hankkeiden, tapahtumien ja erilaisten tilaisuuksien toteuttamiseen (Helsingin kaupunki 2012). Rahoitushakemuksen tekemiseen vaadittiin aikuisen allekirjoitus, mutta muuten nuoret vastasivat sen tekemisestä. Rahoitushakemuksen teko oli ainoa seikka, johon menetelmässämme nuorten alaikäisyys vaikutti. Vaikka lain mukaan vasta täysi-ikäiset saavat tehdä kaikki itseään koskevat päätökset, voi nuorten osallisuus toteutua opinnäytetyömme kaltaisessa toimintamuodossa. Sponssin rahoitushakemus oli ainoa osa prosessistamme, joka ei olisi onnistunut ilman aikuisen mukanaoloa.

Sponssin yhteyshenkilö vastasi nuorten rahoitushakemukseen ja ehdotti tapaamista. Rahoitushakemuksen tehneet nuoret olivat asiasta aidosti innoissaan ja menivät heti seuraavana päivänä esittelemään tapahtumaa yhteyshenkilölle. Pojat kertoivat tunteensa itsensä tapaamisessa tärkeiksi, sillä he itse olivat hoitamassa tätä tärkeää asiaa. Tapaamisen jälkeen pojat kertoivat innoissaan saaneensa myönteisen rahoituspäätöksen Sponssilta. Osallisuuden merkitys oli tässä tilanteessa kiistaton: mikäli aikuinen olisi hoitanut rahoituksen nuorten puolesta, ei nuorille olisi jäänyt samanlaista tunnetta omasta osallisuudestaan ja merkityksestään. Annoimme nuorille reilusti myönteistä palautetta tapaamisen itsenäisestä hoitamisesta.

7.3 Arviointia roolistamme sosiokulttuurisina innostajina

Nuorilla ei ollut kokemusta tapahtuman järjestämisestä ennen opinnäytetyöprosessiamme. Siksi he kaipasivat aikuisen tukea koko prosessin ajan. Prosessin edetessä kannustimme nuoria tapaamaan toisiaan keskenään, mutta he kokivat että on parempi, jos olemme mukana tapaamisissa. Nuoret tapasivat kuitenkin yhden kerran prosessin aikana ilman meitä ja kokivat tapaamisen onnistuneeksi. Nuoret kertoivat tunteneensa meidän olleen ohjaajia, jotka antoivat nuorten tehdä projektiin liittyvät päätökset itse. Nuoret olivat sitä mieltä, että roolimme prosessissa liittyi ennen kaikkea tapaamisten ja tapahtuman aikataulujen organisointiin. Osa nuorista olisi toivonut meidän ottavan vie-

läkin enemmän vastuuta asioiden organisoinnista. Kerroimme nuorille, ettemme tietoisesti ottaneet vastuuta asioista, joita nuorten oli tarkoitus hoitaa.

Kurjen mukaan innostajien työ tulee vähitellen ammatillisessa mielessä tarpeettomaksi kun ihmiset kykenevät itse ottamaan yhä enemmän vastuuta omasta toiminnastaan. Ammatillisia innostajia tarvitaan vain siihen saakka, kunnes ihmiset ovat itse kypsyneet ottamaan vastuun toiminnastaan. (Kurki 2000: 136.) Nuorten motivoitumisesta huolimatta, he eivät projektin aikana pystyneet täysin ottamaan vastuuta toiminnastaan, eikä meidän näin ollut mahdollista siirtyä sivulle. Tämän toimintamallin puitteissa ohjaajan saattaakin usein olla mahdotonta väistyä kokonaan. Vaikka projektiimme osallistuneet nuoret olivat aktiivisia, pärjääviä ja motivoituneita, he tarvitsivat aikuisen taustalla oloa ja kannustamista projektin loppuun saakka. ”Te piditte tän projektin koossa”, oli erään nuoren kommentti palautekeskustelussa.

Vaikka emme onnistuneet tekemään itseämme tarpeettomaksi, roolimme pienei projektin edetessä ja nuoret ottivat vastuuta projektista yhä enemmän. Myös nuoret itse kokivat, että roolimme pienei prosessin edetessä ja he pitivät sitä hyvänä asiana: ”Loppuvaiheil oli hyvä, ettette te ollu nii paljoo mukana, vaan mejän piti tehdä enemmän.” Kysyessämme mitä olisi käynyt, jos olisimme jättäytyneet jossain vaiheessa prosessista kokonaan pois, nuoret olivat sitä mieltä, ettei tapahtuma olisi kaatunut, muttei olisi myöskään mennyt niin hyvin. Oman arviomme mukaan tapahtuma olisi saattanut jäädä toteutumatta, jos olisimme astuneet sivuun ja jättäneet esimerkiksi vastuualueiden tehtävien muistamisen vain nuoren omalle vastuulle. Nuoret kertoivatkin kokeneensa tärkeänä sen, että ohjaaja oli mukana tukemassa ja motivoimassa läpi koko projektin.

Työskenneltäessä nuorten kanssa pidempikestoissa projekteissa, kuten toimintamallissamme tapahtuman järjestämisestä, sosiokulttuurisella innostajalla on erityinen rooli. Ohjaaja ei voi välttämättä jättäytyä kokonaan pois prosessista, mikäli hän on omistautunut sille ja tuntee vastuuta tapahtuman onnistumisesta. Motivoinnin kautta innostaja voi kuitenkin pienentää omaa rooliaan ja antaa näin yhä enemmän vastuualueita nuorille. Ohjaajan tulee kuitenkin keskustella tarkasti nuorten kanssa ja olla perillä siitä, missä vaiheessa ja miten roolia on mahdollista pienentää. Nuoret ovat tottuneet aikuisveitisiin projekteihin. Jos osallisuus mahdollistetaan koko prosessin ajan, he eivät tunne ohjaajan läsnäoloa ja tukemista kielteiseksi, vaan päinvastoin tarpeelliseksi. Uskom-

mekin, että projekteissa nuorten kanssa ohjaajan ei ole samalla tavalla mahdollista tehdä itseään tarpeettomaksi, kuin sosiokulttuurisen innostamisen projekteissa aikuisten kanssa.

Palautekeskustelussa nuoret toivat esille, että he näkivät roolissamme pääsääntöisesti hyviä puolia. Eräs nuori kuitenkin kertoi, että hän olisi toivonut meiltä ideoita prosessin suunnitteluvaiheessa. Kerroimme nuorille, että olimme päättäneet olla tuomatta omia mielipiteitämme esiin, jotta tapahtuma pysyisi alusta asti nuorten näköisenä. Totesimme myös, että nuorilta tuli alusta asti erittäin paljon toteuttamiskelpoisia omia ideoita, joten emme kokeneet heidän tarvitsevan ideoita enää lisää. Kerroimme, että olisimme toki auttaneet heitä myös antamalla ideoita, jos he eivät niitä olisi itse keksineet. Suurin osa nuorista oli kuitenkin sitä mieltä, että roolimme oli hyvä ja että heistä oli tärkeää saada tuntea, että he voivat tehdä kaikki päätökset itse.

7.4 Innostavan metodologian haasteita

Tapahtuman suunnittelu- ja organisointikertoja oli kaiken kaikkiaan yhdeksän. Yhtä tapaamiskertaa lukuun ottamatta nuoret eivät päässeet osallistumaan tapaamiskerroille niin, että kaikki olisivat olleet samalla kertaa paikalla. Innostavassa toiminnassa osallistuminen on vapaaehtoista. (Kurki 2008: 108.) Innostavan projektimme vahvuutena pitämämme vapaaehtoisuus osoittautuikin samalla myös sen haasteeksi. Projektin vapaaehtoisen luonteen vuoksi nuorten oli helppo sivuuttaa projektitapaamiset pakollisten tehtävien ja menojen takia.

Osallisuuteen mahdollistava innostava roolimme ei tuntunut vastuuttavan nuoria tarpeeksi. Koimme tärkeäksi tehtäväksemme muistuttaa nuoria heidän kokonaisvaltaisesta vastuustaan tapahtuman järjestämisessä. Toisinaan vastuualueet, jotka oli jaettu nuorille, jäivät toteuttamatta tai toteutettiin vain puoliksi. Esimerkiksi erään nuoren tehtävänä oli jakaa mainoksia tapahtumasta hyvissä ajoin, mutta se viivästyi monella viikolla. Toisen nuoren kohdalla mainoksen tekeminen sosiaaliseen mediaan viivästyi ja jouduimme useaan kertaan muistuttamaan häntä asiasta. Vastuun ottaminen tuotti siis toisinaan haasteita nuorille. He eivät kokeneet tapahtuman suunnittelun olevan yhtä pakollista, kuin esimerkiksi kodin ja koulun vaatimukset. Koulu ja harrastukset veivät tilaa tapahtuman järjestämiseltä, eikä tapahtumaan jaksettu panostaa yhtä paljon.

Kerroimme toistuvasti prosessin aikana nuorille, että vaikka projekti on vapaaehtoinen, he ovat vastuussa sen toteutumisesta. Teimme selväksi, ettemme tee asioita heidän puolestaan. Nuorille pitkäjänteinen monen kuukauden kestävä suunnittelu tuotti kuitenkin haasteita ja vastuuta oli vaikeaa ottaa. Nuoret kokivat, että heidän ei ole pakko osallistua tapaamiskerroille, sillä kyseessä on vapaaehtoinen projekti. Nuorista tapaamisiin aktiivisemmin osallistuneet olivat sitä mieltä, että vastuu kasautui enemmän heille. He kokivat, että muiden jättäessä tehtäviään hoitamatta vastuu siirtyi heille ja näin heidän tuli huolehtia myös muiden tehtävistä.

Tapahtuman onnistumisen kannalta tärkein ja haasteellisin tehtävämme oli saada motivoitua nuoret sitoutumaan tapaamisiin, jotta asioita pystyttiin viemään eteenpäin. Nuoret ilmaisivat puheissaan innostuneisuutensa projektia kohtaan, mutta käytännössä se ei aina näkynyt yhtä selvästi. Nuoret vaikuttivat kaipaavan aikuisjohtoisia ja –organisoituja tapaamisia koko projektin ajan, sillä he eivät saaneet yhtä tapaamista lukuun ottamatta kertaakaan sovittua tapaamisia keskenään. Nuoret tuntuivat oletta- van, että tapaamisten järjestäminen on ainoastaan meidän vastuullamme. Itse koimme tapaamisten organisoinnin toisinaan erittäin haasteelliseksi, sillä nuoret eivät aina edes vastanneet tekstiviesteihimme ja sähköposteihimme.

Nuoret kertoivat, että he olivat kokeneet aikataulujen yhteensovittamisen hankalana. He kertoivat myös syksyn olleen kiireinen, mikä rajoitti panostusta tapahtuman järjestämiseen. Keskustelimme nuorten kanssa siitä, että usein aikaa löytyy itselle merkityksellisiin asioihin. He kertoivat kokeneensa tapahtuman tärkeäksi, mutta siinä ei ollut vapaaehtoisen luonteensa vuoksi samanlaista pakkoa kuin esimerkiksi koulutöissä. Esimerkiksi stipendin tavoittelu oli erään nuoren mukaan selkeästi tärkeämpi tavoite kuin tapahtuman onnistuminen.

Kannoimme läpi prosessin vastuuta nuorten motivoimisesta ja asioiden varmistelusta. Motivointimme ja muistuttelumme näkyi käytännössä esimerkiksi muistutusviesteinä ja varmisteluina, että nuoret ovat saaneet sovitut asiat hoidettua. Itse koimme prosessin aikana, että jouduimme patistelemaan heitä liian paljon. Yllätykseksemme nuoret kuitenkin olivat prosessin jälkeen sitä mieltä, että olisimme voineet patistella heitä vieläkin enemmän. Heidän mielestään meidän olisi tullut painottaa esimerkiksi mainostamisen merkitystä enemmän, vaikka kannustimme siihen jo kuukautta ennen tapahtumapäivää ja muistuttelimme siitä useita kertoja.

Vapaaehtoisluontoinen projekti aiheutti haasteita paitsi tapaamisiin osallistumisiin, myös tapaamisten sisältöihin. Toisinaan tapaamiset olivat haastavia niiden hektisen ilmapiirin vuoksi. Nuorten oli usein vaikea keskittyä tapahtuman suunnitteluun ja he saattoivat pelaila kännyköillä, ääntelehtiä tai vaellella käytävillä. Usein koulukiireet ja kodin vaatimukset hivuttautuivat suunnittelun sekaan vaikeuttaen keskittymistä olennaiseen. Roolimme tuntuikin haastavalta näissä tilanteissa, sillä emme halunneet ottaa auktoriteettista roolia. Haastavissa ja hektisissä tilanteissa pyrimme kannustamaan nuoria keskittymään suunnitteluun painottaen, että tapahtuman onnistuminen riippuu heistä itsestään.

Pyrimme häivyttämään rooliamme prosessin kuluessa osoittamalla sekä päätösvallan että päävastuun tapahtumasta olevan nuorilla. Muistutimme nuoria usein siitä, että roolimme on olla heidän taustatukenaan. Tavoitteenamme oli tehdä itsemme tarpeettomaksi innostamisen käytäntöjen mukaisesti. Roolimme olikin selvästi pienempi projektin lopussa kuin mitä se projektin alussa oli. Saimme motivoitua nuoret toteuttamaan monia tapahtumaa varten tarvittavia asioita ilman aikuisen läsnäoloa: he tapasivat ja jatkoivat tapahtuman suunnittelua keskenään, menivät keskustelemaan Helsingin kaupungin työntekijän kanssa rahoitushakemuksesta sekä hankkivat tarvikkeita tapahtumaan itsenäisesti.

Roolimme organisoijina ja motivoijina oli kuitenkin suurempi kuin osasimme odottaa. Vaikka nuoret määrittelivät itse mihin mennessä kunkin asian tulisi olla hoidettuna, he eivät aina pystyneet pitämään kiinni sovituista aikatauluista. Nuoret tarvitsivat selkeää tukea ja motivointia prosessin loppuun asti. He saivat suoritettua tapahtuman onnistumisen kannalta olennaisia tehtäviä, mutta tarvitsivat siihen aikuisen tukea ja toisinaan hyvinkin paljon motivointia, muistuttelua ja varmistelua. Vaikka nuorilla oli aika ajoin vaikeuksia pitää kiinni sovituista tehtävistä, emme tehneet asioita heidän puolestaan. Projektin pitkä kesto toi myös omia haasteita sitoutumiseen. Nuoret kertoivat, että etenkin prosessin alkuvaiheessa tapahtumaan oli vaikea keskittyä, koska se oli edessä vasta kuukausien päästä. He kokivat, että aikaa on reilusti ja siksi ei vielä tarvitse nähdä paljoa vaivaa tapahtuman eteen. Tarkan tapahtumapäivämäärän asettaminen sen sijaan motivoi nuoria.

7.5 Nuorten kehittämissuhteita toiminnalle

Nuoret kokivat tapahtuman järjestämisen itselleen tärkeäksi asiaksi. He kertoivat, että vastuuta tapahtuman järjestämisessä olisi alusta lähtien voitu antaa enemmän ja tehtäviä olisi voitu jakaa aiemmassa vaiheessa. Itse olimme halunneet jättää tapaamiskerrat avoimiksi, jotta ne eivät olisi liian ohjaajavetoisia ja että päätökset tapahtuisivat aidosti nuorten ehdoilla.

Nuoret toivat myös esille, että olisivat toivoneet prosessin olevan organisoidumpi. Osa heistä toivoi, että olisimme ottaneet selvää tapahtuman järjestämiseen liittyvistä asioista jo ennen prosessia. Osallisuuden mahdollistumiseksi pidimme tärkeänä, että nuoret ottavat itse asioista selvää avustuksellamme, valmiiden tietojen kertomisen sijasta. Koimme myös, ettemme voi liikaa painostaa nuoria, jos he eivät saaneet asioita aikaan.

Nuoret myös toivoivat, että prosessin alkupuolella olisi käytetty vielä enemmän aikaa tutustumiseen. He pitivät tutustumisleikeistä, joita heidän mukaan olisi voinut olla useammallakin tapaamiskerralla. Nuoret olisivat toivoneet prosessin alussa myös henkilökohtaisempaa keskustelua. Heidän mukaansa ”fiilis” tapahtuman järjestämisestä kohosi, kun projektin edetessä tutustuttiin yhä paremmin. He olisivat toivoneet tutustumista jo aiemmin. ”Oltais tutustuttu jo aiemmin paremmin, eikä niin loppuvaiheessa. Ettei aluks olis tuntunu et ootte vaan ohjaajii. Oltais haluttu tietää enemmän teist.” Ohjaajan onkin syytä heittäytyä myös persoonallaan työhön nuorten pariin.

7.6 Osallisuus toteutui

Osallisuutta ei voi mitata konkreettisen toiminnan kautta, sillä osallisuuden tunne ja aktiivinen osallistuminen eivät aina liity toisiinsa. Oleellista osallisuudessa on yksilöllinen kokemus, tunne osallisuudesta. (Bäcklund - Kurikka 2008: 12.) Vaikka emme kyenneetkään tekemään itseämme prosessissa tarpeettomiksi ja nuorten oli haastava ottaa vastuuta tapahtumasta, osallisuus toteutui prosessissamme. Nuoret kokivat, että he saivat koko prosessin ajan vaikuttaa suunnitteluun ja tapahtuman sisältöön niin paljon kuin itse halusivat. Kukaan nuorista ei osannut nimetä asiaa, johon ei olisi prosessin aikana saanut vaikuttaa.

Pyrimme luomaan prosessimme keskustelukulttuurin, jossa nuoret kokivat jatkuvasti voivansa vaikuttaa ja esittää mielipiteitään sallivassa ilmapiirissä. Nuorten osallisuutta ei saisi nähdä pelkästään tuotteena, vaan myös vuorovaikutuksellisen prosessina (Gretschel 2002: 51). Nuoret kertoivat, että olivat voineet sanoa ääneen sen mitä ajattelivat ja tunsivat tulleen kuulluksi. He myös kokivat, että kaikkien äänille annettiin yhtä paljon tilaa, jolloin kaikilla oli samanlaiset mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa. Nuorten mielestä prosessimme ilmapiiri oli hyvä. Saavutimme osallisuuteen liittyvät tavoitteemme projektissamme.

7.7 Toimintamallissamme huomioitavaa

Kokonaisuudessaan prosessimme kesti yli kymmenen kuukautta, josta viralliset yhdeksän suunnittelukertaa toteutettiin elo- ja joulukuun välillä. Nuorten mielestä prosessi oli pitkä, eikä tapahtumaan jaksettu panostaa suunnittelun alkuvaiheessa. Kuitenkin tapahtuman suunnitteluun ja järjestämiseen tapaamiskertoihin sisältynyt aika oli suhteellisen lyhyt. Kaikkia nuorten kehittämis ehdotuksia, ei olisi ollut mahdollista toteuttaa tämän ajan puitteissa. Mikäli olisimme varanneet esimerkiksi tutustumiseen enemmän aikaa, prosessi olisi pidentynyt ja tuntunut nuorista vielä raskaammalta.

Nuorisoryhmän osallistaminen järjestämään tapahtumaa ei ole pieni tehtävä. Se vaatii ohjaajalta kärsivällisyyttä, aikaa ja ennen kaikkea innostavaa asennetta. Innostaa ei voi, mikäli ei ole itse innostunut (Kurki 2000: 80). Innostajana toimiminen vaatii enemmän kuin auktoriteetissa roolissa toimiminen. Innostavaan projektiin ryhtyvän aikuisen on kyettävä luottamaan ryhmänsä jäsenten ominaisuuksiin. Hänellä on oltava hyvät organisointikyvyt ja hänen tulee todella pystyä omistautumaan projektille. (Kurki 2000: 83.) Aikuisen, joka ryhtyy toteuttamaan vastaavaa toimintamallia nuorten kanssa pitääkin olla myös tunnetasolla innostunut, jotta voi aidosti omistautua projektille.

Projektiimme valikoitui mukaan nuoria, jotka olivat innostuneita tapahtuman järjestämisestä. He olivat motivoituneita ja kiinnostuneita yhteiskunnasta. Toimintamuotomme tuotti haasteita tämän motivoituneenkin ryhmän kanssa ja vastuuta ei aina pystytty ottamaan käytännössä. Sosiokulttuurisen innostajan roolissa projekti tuntuikin toisinaan raskaalta, vaikka sekä ohjaajat että nuoret olivat innostuneita ja omistautuneita projektille. Toimintamalli sopiikin käytettäväksi vain siihen vapaaehtoisesti tahtovien, motivoituneiden nuorten kanssa, jotka ovat valmiita käyttämään aikaa tapahtuman suunnitte-

luun ja järjestämiseen. Toimintamuoto ei sovellu niinkään korjaavaan työhön, esimerkiksi lastensuojelunuorten tai päihdeongelmaisten nuorten kanssa käytettäväksi. Tapahtuman järjestäminen on suuri projekti, joka vaatii suuren henkilökohtaisen panoksen niin ohjaajalta kuin siihen osallistuvilta nuoriltakin.

Nuoret innostuvat yleensä osallistumisesta, jos se on hyvin järjestetty. Silti kaikki eivät aina halua osallistua kaikkiin suunnitteluvaiheisiin. Siksi on tärkeää, että osallistujat miettivät, mihin vaiheisiin he haluavat sitoutua ja minkä asteisesti. (Horelli ym. 2002: 43.) Omassa prosessissamme meidän olisikin pitänyt miettiä nuorten kanssa heidän sitoutumistaan konkreettisemmin ja tehdä sopimuksia asiasta. Vastaavanlaista toimintaa toteuttaessa pitäisikin nuorten kanssa käydä vielä tarkempaa keskustelua siitä, miten paljon sitoutumista projekti edellyttää. Nuorten kanssa voitaisiin jo alussa tehdä selkeät pelisäännöt esimerkiksi sille, kuinka usein heidän on sitouduttava tapaamisiin. Samalla nuoret voisivat itse määrittää mihin vaiheisiin ja minkä asteisesti he haluavat suunnittelutyöhön osallistua. Vaikka aito osallistuminen lähtee vapaaehtoisuudesta, se ei tarkoita sitä, että tapahtumaan sitoutunut voi olla tulematta suunnittelutapaamisiin. Osallisuuteen liittyy myös sitoutuminen ja henkilökohtainen panos (Horelli ym. 2002: 43), josta on pidettävä kiinni.

Toimintamallissamme ei pidä unohtaa omalla persoonallaan toimimisen tärkeyttä. Nuoret olisivat toivoneet tutustuneensa meihin vielä paremmin. Nuoren on sitä helpompi kohdata aikuista ja lähteä toimimaan näin pitkäkestoisessa projektissa, mitä paremmin hän kokee tuntevansa projektia organisoivan aikuisen. Ohjaajan ei tulisi olla neutraali- luonteinen viranomainen, vaikka hänen onkin vältettävä kertomasta omia mielipiteitään ja ideoitaan tapahtumasta, koska päätösvalta on annettava nuorille itselleen. Ohjaaja tulisi tuoda rohkeasti esiin omaa persoonallisuuttaan ja kertoa itsestään. Näin luottamus ja hyvä henki lisääntyvät.

8 Pohdinta

Nuorten projekteissa on tärkeää kiinnittää huomiota käytännön toimivuuteen tarkan teorian noudattamisen sijasta. Opinnäytetyömme toimintamallia ei pitäisikään hyödyntää joustamattomasti Leena Kurjen sosiokulttuurisen innostamisen teorian mukaan.

Meillä oli ohjaajina osallisuudesta suuremmat odotukset kuin nuorilla itsellään. Nuorten antaman palautteen pohjalta selvisi, että nuorten osallisuuden kokemus tarvitsee rinnalleen vahvaa aikuisjohtoista toimintaa. Nuoret ovat tottuneet toimintaympäristöissään aikuisjohtoiseen toimintaan, eikä osallisuuden kokemus heidän kohdallaan tarkoita sataprosenttista päätäntä- ja vaikutusvaltaa. Silloin kun nuoria kuullaan aidosti, ja he saavat tehdä päätökset itse tiettyjen rajojen sisällä, aidon osallisuuden kokeminen on mahdollista. Osallisuus voi toteutua, vaikka sosiokulttuurisella innostajalla olisikin suuri rooli, eikä hän jättäytyisi projektin kuluessa pois.

Osallistavassa toimintamallissa ohjaajan on tärkeintä muistaa, ettei pienintäkään asiaa tehdä nuorten puolesta, vaan nuorten on pystyttävä ottamaan vastuuta projektista. Projektiin osallistuminen on vapaaehtoista ja tapahtuu usein nuorten vapaa-ajalla. Nuorten on kuitenkin ymmärrettävä, että projektiin lähteminen edellyttää säännöllistä osallistumista projektitapaamisiin. Sitoutumisen ja vastuunottamisen merkitystä voisi korostaa projektin alussa konkreettisella sopimuspaperilla, jonka nuoret allekirjoittaisivat.

Projektitapaamiset eivät voi täysin lähteä nuorista itsestään. Ohjaajan on pidettävä huolta tapaamisten organisoinnista, sekä asiassa ja aikataulussa pysymisestä. Tapaamisaikojen sopiminen ja tapaamisiin sitoutuminen oli yksi suurimmista haasteista prosessimme. Tapaamisiin sitoutumista voisi edistää, että suunnittelutapaamisten ajankohdat määriteltäisiin jo projektin alussa nuorten toiveiden pohjalta.

Vaikka nuoret kokivat pitkän projektin haasteelliseksi, he saivat siitä paljon itselleen. Projektiin osallistuneet nuoret oppivat järjestämään tapahtuman sekä paljon siihen liittyviä uusia taitoja. He innostuivat enemmän yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja saivat kokea merkityksellisyyttä sekä aitoa osallisuutta. Toimintatapamme osoittautui käytökelpoiseksi nuorten osallisuutta vahvistavaksi menetelmäksi, jota tulisi jatkossakin käyttää nuorten kanssa työskennellessä.

Opinnäytetyömme toimintamuotoa tapahtuman järjestämisestä voitaisiin hyödyntää nuorisotoiminnassa erityisesti nuorisotalojen toiminnassa. Nuorisotalo antaa puitteet tapahtumalle ja suunnittelulle. Nuoret vaikuttavat tapahtumallaan nuorisotalon toimintaan ja prosessin avulla heidän kiinnostuksen kohteensa selviävät myös henkilökunnalle, jolloin toimintaa voidaan kehittää yhä enemmän niiden mukaan. Menetelmämme avulla nuoret otetaan aidosti osallisiksi mukaan luomaan nuorisotoimintaa ja toiminta-

kulttuuria nuorisotaloille, he pääsevät vaikuttamaan yhteiskuntaan, sekä oppimaan tärkeitä taitoja. Menetelmämme soveltuisi käytettäväksi myös yläasteille ja lukioihin, jolloin prosessiin osallistuvat nuoret voisivat vastata esimerkiksi joulu- tai kevätjuhlan järjestämisestä. Lukukauden aikana noin kymmenen oppitunnin pituisesta kurssista voisi saada erillisen suoritusmerkinnän ja todistuksen.

Opinnäytetyömme toimintamallissa nuoret voivat aidosti tuntea osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia omassa kaupungissaan. Tämän päivän nuoret ovat yhteiskuntamme tulevaisuus. Kokemus osallisuudesta ehkäisee sosiaalista syrjäytymistä ja lisää nuorten kokemusta itsestään täysivaltaisina yhteiskunnan jäseninä. Osallisuuden mahdollistaminen takaa sen, että Suomessa elää tulevaisuudessa kykeneviä, itseensä uskovia, vaikuttamiseen pyrkiviä aktiivisia kansalaisia.

Lähteet

Autio, Kirsi - Hiillos, Leena - Mattila, Pirjo – Keskinen, Vesa 2008. Hesan Nuorten Ääni – Kuuluuko se? Nuorten osallisuus- ja demokratiahankkeen toimintatapoja ja nuorten kokemuksia. Teoksessa Bäcklund, Pia (toim.) 2008. Helsinkiläisten käsityksiä osallisuudesta. Tutkimuskatsauksia. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Bäcklund, Pia – Kurikka, Päivi 2008. Kuntademokratia helsinkiläisten kokemana. Teoksessa Bäcklund, Pia (toim.) 2008. Helsinkiläisten käsityksiä osallisuudesta. Tutkimuskatsauksia. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Gretschel, Anu 2002. Kunnallisen nuorten osallisuusympäristön perustaminen. Teoksessa Gretschel, Anu (toim.) 2002. Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Helsinki. Suomen kuntaliitto.

Gretschel, Anu – Kiilakoski, Tomi (toim.) 2007. Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuoristotutkimusseura, julkaisuja 77. Helsinki. Hakapaino Oy.

Gretschel, Anu 2011. Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä: nuorten näkökulma. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus, julkaisuja 3/2011. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Helsinki. Aksidenssi Oy. Saatavilla myös sähköisesti osoitteesta: <<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/nuorisotalo.pdf>>

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus. Harjun historiikki. Verkkodokumentti. Päivitetty 28.11.12

<http://www.hel.fi/hki/Nk/fi/Nuorisotilat/Nuorisotalojen+yhteystiedot/Harjun+nuorisotalo/Historia_1> Luettu 3.4.13.

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus. Nuorisotilat. Verkkodokumentti. Päivitetty 20.11.12 <<http://www.hel.fi/hki/nk/fi/Nuorisotilat>> Luettu 3.4.13

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus. Sponsi. Toimintaraha nuorille. Verkkodokumentti. <<http://nk.hel.fi/sponsi/?page=00>> Luettu 3.4.13.

Helsingin kaupungin nuorisosiankeskus. Tietoa meistä. Verkkodokumentti. Päivitetty 28.11.12 <<http://www.hel.fi/hki/Nk/fi/Tietoa+meista>> Luettu 3.4.13

Horelli, Liisa – Kyttä, Marketta – Kaaja, Mirrka 2002. Lasten ja nuorten osallistumista tukevia menetelmiä. Teoksessa Gretschel, Anu (toim.) 2002: Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Jama, Olavi 2012. Harju soi ja Kallio kukkii. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere. Vastapaino.

Kurki, Leena 2008. Innostava matkailu. Sosiokulttuurinen innostaminen ja vapaa-aika. Tampereen yliopistopaino.

Nieminen, Juha 2008. Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristö ja eetos. Teoksessa Hoikkala Tommi - Sell Anna (toim.) 2008. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76. Helsinki. Hakapaino Oy.

Nieminen, Juha 1995. Nuorisossa tulevaisuus. Suomalaisen nuorisotyön historia. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy

Nikkilä, Juha 2002. Nuorisovaltuustot yhteiskunnallisina osallistumismuotoina - pikkupoliitikkoja vai vapaita vaikuttajia? Teoksessa Gretschel, Anu (toim.) 2002. Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Nivala, Elina 2010. Lapsen oikeudet osallisuuden perustana. Teoksessa Tanskanen, Ilona – Timonen-Kallio, Eeva (toim.) 2010. Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turun ammattikorkeakoulu.

Nuorisolaki 72/2006. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>>

Osallistuvat Nuoret 2013 Ry. Verkkodokumentti. Päivitetty 1.2.2013. <http://www.osnu2013.fi/osnu2013.html> Luettu 13.2.2013.

Ruotsalainen, Leena 2008. Kulttuurinen nuorisotyö on kamppailulaji. Teoksessa Hoikkala, Tommi – Sell, Anna (toim.) 2008. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76. Helsinki. Hakapaino Oy.

Salmikangas, Anna-Katariina 2002. Osallisuutta yhdistysten kautta. Teoksessa Gretschel, Anu (toim.) 2002: Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Suomen perustuslaki 731/1999

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki>>

Vesikansa, Sari 2002. Demokratia kouluissa ja nuorisotyössä. Teoksessa Gretschel, Anu (toim.) 2002. Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Yeung, Anne Birgitta 2002. Nuorten osallisuus vapaaehtoistoiminnassa ja seurakunnassa. Teoksessa Gretschel, Anu (toim.) 2002. Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Helsinki: Suomen kuntaliitto.